

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 11 JULI 1951

No 1782

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Bericht	511
Herstel van evenwicht door Mr H. F. van Leeuwen	512
Enkele economische facetten van het plan-Schuman (II) door Drs A. A. van Ameringen	513
De vestigingswet als Prokrustesbed door Mr O. Leyendekkers	518
Sociale lasten door Mr A. C. van Epenhuysen	520
Geld- en kapitaalmarkt	521
Statistieken:	
Bankstaten	521
Productie aan nieuwe verzekeringen van 57 levensverzekeringmaatschappijen in Nederland	522
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	522
Recente economische publicaties	522

Gebeurtenissen

in Kaesong staan momenteel in het volle licht der belangstelling. Een goed begin is er; of dit tevens het halve werk zal zijn, zal de naaste toekomst leren. Een ding staat thans reeds vast: Korea gaf wel de stoot aan het bewapeningsprogramma van het Westen, maar zal het niet doen beëindigen. Evenmin beëindigd is het oliegeschil door de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof; Perzië weigert nl. de jurisdictie van het Hof te erkennen. Ook het aanbod van President Truman om te helpen bij een oplossing van de oliekwestie zou te laat zijn gekomen om de genomen besluiten te herroepen. Moge ook hier spoedig een weg worden gevonden naar een tweede „Kaesong”. Vooralsnog schijnen de Verenigde Staten en Engeland de kans hierop gering te achten; zij zullen gezamenlijk de mogelijkheden onderzoeken om het verlies aan Perzische olie elders op te vangen.

Toenemende moeilijkheden voor Engeland, ook op ander terrein: Minister Gaitskell heeft medegedeeld, dat het goud- en dollarsurplus van het sterlinggebied gedurende het tweede kwartaal 1951 is gedaald met \$ 306 mln. Binnenkort zal een conferentie van de ministers van financiën van de landen in het sterlinggebied worden belegd om deze bedenkelijke vermindering onder ogen te zien. Een stap in de goede richting ondernam Koningin Mary: de opbrengst uit verkoop van een door haar vervaardigd tapijt, vermeerderd met de baten van een tentoonstelling daarvan door geheel Canada, zal overeenkomstig haar wens ten goede komen aan de Britse natie als bijdrage tot de „dollar export drive”. Aan een dergelijke geste heeft Zweden minder behoefte: de Zweedse ruilvoet is de laatste tijd dermate verbeterd, dat men rekent op een spoedige toeneming der deviezenreserves.

Als een goede stap mag ook worden gezien de formele verklaring van Engeland, Frankrijk en Amerika, dat zij zich niet langer in staat van oorlog met Duitsland beschouwen. Een aantal andere landen zal hetzelfde doen; Israël is echter, naar verluidt, van mening, dat de oorlog van Duitsland tegen het Joodse volk nog niet als geëindigd kan worden beschouwd. Vertrouwen in grote dingen komt langzaam, zei Ovidius reeds. Het vertrouwen van de Westduitse Regering in de deviezenpositie van de Bondsrepubliek schijnt aanmerkelijk sneller te groeien. Zij heeft althans voor hen, die hun vacantie in het buitenland willen doorbrengen, een bedrag ter beschikking gesteld van \$ 3,2 mln, een gebaar, dat door Italië, in de verwachting dat niet minder dan 70 pCt der Duitse toeristen binnen zijn grenzen zal komen, met onvermengde vreugde werd begroet.

Vreugde heerste ook in Parijs ter gelegenheid van haar 2.000ste verjaardag, die met een groots vuurwerk werd besloten. Spattende vonken, eveneens in den Haag, waar een welhaast ontelbaar aantal amendementen neerdaalde op Minister Liefwinckx belastingvoorstellen.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

COUPONBETALING

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen •

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

Het Consultatiebureau voor Belastingzaken

E. J. de Boer - Oud Inspect. der Belastingen
Mr. Dr. N. J. Feldmann - Belastingjurist
N. A. Schol - Candidaat Notaris

is van 2 Juli 1951 af gevestigd te

AMSTERDAM: SARPHATISTRAAT 13

Afd. Belastingzaken Tel. 38396

Afd. Accountancy Tel. 32237

Te Haarlem: Ged. Oude Gracht 11 b - Tel. 15598

- Diversen -

Door vertrek naar Indonesië
te koop: Auto, Simca, prijs
f 3000.—, Ubbergseveldweg 3,
Nijmegen.

Hudson, 8 cyl. cabr. 4-
pers. 1939. Pracht wagen.
Desk. onderz. gaarne toege-
staan. Fa. Bakker & Roze-
muller, Rijssen. Tel. K 5480-
385. B.g.g. 255.

Van Part. billijk te koop
Ford 8 cyl. 1948, ruim 50.000
km gelopen, prima cond. m.
4.nwe buitenb. Br. onder no.
ESB 28-8, Bur. v. d. bl.,
Postbus 42, Schiedam.

Occasion. Weg. omst. te k.
z.g.a.n. Skoda, cabr. 1950,
groen bekl., m. bruin kunstl.,
vakk. ingereden. f 500 onder
cataloguspr. Br. onder no.
ESB 28-9, Bur. v. d. bl.,
Postbus 42, Schiedam.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

Protectionisme
Import van vrachtauto's
Belgische medewerking
Duitse merkenmisere
Wereldmarkt-perspectieven
Aankopen van vezels
Handel met Pakistan
Nieuwe artikelen

Met Exportbijlage „Netherlands Trade
Bulletin”

Abonnementprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 30 Juni 1951.

Kas, Kassiers en Dag- geldeningen .. f.	37.903.733.01	Kapitaal .. f.	45.000.000.—
Nederlands		Reserve ..	16.000.000.—
Schatkistpapier ..	446.250.000.—	Bouwreserve ..	1.000.000.—
Ander Overheidspapier ..	10.864.300.—	Deposito's op Termijn ..	134.863.215.50
Wissels ..	230.382.08	Crediteuren ..	524.190.729.69
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	17.607.584.24	Geaccepteerde Wissels ..	12.631.815.04
Effecten en Syndicaten ..	1.808.382.63	Door Derden	
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten ..	16.600.297.64	Geaccepteerd ..	1.857.823.82
Debiteuren ..	208.509.477.48	Kassiers en Genomen Daggeldeningen ..	12.807.813.48
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	11.624.059.49	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	6.546.819.04
Gebouwen ..	3.500.000.—	Reserve voor Verleende Pensioenen ..	719.061.25
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen ..	719.061.25		
	f. 755.617.277.82		f. 755.617.277.82

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Mr H. F. VAN LEEUWEN, Herstel van evenwicht.

De discussies rondom het Wetsontwerp Toezicht op het Credietwezen dreigen de aandacht af te leiden van hetgeen voor het ogenblik op financieel-economisch gebied hoofdzaak is in Nederland: herstel van evenwicht. De onevenwichtigheid vindt haar oorzaak in het feit, dat er meer wordt geëntameerd dan waarvoor middelen aanwezig zijn en zij heeft geleid tot een scheef trekken der betalingsbalans en tot een crisistoestand op de kapitaalmarkt. De huidige impasse moet haar oplossing op breder veld vinden dan in betugeling van bankcrediet aan het bedrijfsleven. Het gaat om beperking van de credietvraag in het algemeen, om het opvoeren van besparingen, om het vinden van een passend renteniveau, om het leiden in goede banen van de beschikbaar komende middelen en eventueel om de vraag, welke inflatoire financieringsmethodes het minst schadelijk zijn. Een voorbeeld van een weg, die ook in Nederland zou kunnen worden gevolgd, is het „Voluntary Credit Restraint Program” in de Verenigde Staten. Schr. verwacht hiervan meer succes dan van een dwangprocédé, dat op zijn gunstigst genomen slechts op een zeer beperkt gedeelte van het te beïnvloeden gebied uitwerking kan hebben.

Drs A. A. VAN AMERINGEN, Enkele facetten van het plan-Schuman (II).

Teneinde de doeleinden van het plan-Schuman te verwezenlijken is aan de organen der gemeenschap een reeks bevoegdheden toegekend. De bevoegdheden van de Hoge Autoriteit zijn in drie categorieën te onderscheiden. In de eerste plaats is er een serie van educatieve aard, in de tweede plaats een serie, die is gericht op het scheppen van behoorlijke concurrentieverhoudingen op de gemeenschappelijke markt en het uitschakelen van remmende, kunstmatige, discriminerende en protectionistische krachten, terwijl er tenslotte de mogelijkheden zijn tot ordenend ingrijpen, vnl. gericht op het voorkomen of het bestrijden van evenwichtsverstoringen en het reguleren van de handelsbeweging met het buitenland. In dit geheel van bevoegdheden ontbreken slechts weinig middelen — nl. de bevoegdheid tot het verlenen of weigeren van vestigingsvergunningen en rechtstreekse invloed op de loonvorming —, die een nationale regering zou kunnen hanteren tot beïnvloeding van een bepaalde bedrijfstak. De algemene economische politiek, die door de verschillende regeringen wordt gevoerd, onttrekt zich evenwel aan de invloed der Schuman-organen en in dit opzicht werkt de Hoge Autoriteit in een vacuum, dat niet zal kunnen worden gevuld voordat een veel verdergaande integratie tussen de economieën der Schumanlanden zal zijn gerealiseerd. De betekenis van de problemen, die daardoor kunnen ontstaan voor het functioneren van het plan-Schuman, dient niet te worden onderschat. Het succes van het plan-Schuman zal daardoor bepaald worden, of men er in zal slagen op de integratie der steenkolen- en staalnijverheid een verdere partiële integratie van andere bedrijfstakken in de trant van het plan-Schuman te doen volgen. De moeilijkheden daartoe zijn echter vele.

Mr O. LEYENDEKKERS, De vestigingswet als Prokrustesbed.

De Regering heeft een Voorontwerp van Wet bekend gemaakt, waarin zij niet alleen voorstelt de onvolkomenheden der Vestigingswet Kleinbedrijf van 1937 weg te nemen, doch ook het systeem thans uit te breiden tot het gehele bedrijfsleven, uitgezonderd landbouw en visserij. In dit artikel betoogt schr., dat, zo men al het beginsel van de Vestigingswet over het gehele bedrijfsleven

zou willen uitbreiden, dan toch de concrete regeling, zoals zij in het Voorontwerp is voorgesteld, daartoe in het geheel niet geschikt is. Het Voorontwerp is, evenals de Wet van 1937, in het bijzonder ingesteld op het winkelen ambachtsbedrijf in zijn eenvoudigste vorm: de typisch kleinere middenstandszaak. Hoe meer het gebruikelijke bedrijfstype in een bedrijfstak afwijkt van de kleinere middenstandszaak, des te meer bezwaren zal de toepassing van de ontworpen regeling op die bedrijfstak meebrengen. Zelfs in de detailhandel zal deze regeling tot ernstige moeilijkheden leiden overal waar dit bedrijf in ondernemingen van grotere omvang wordt uitgeoefend. De ontworpen regeling brengt de continuïteit van grote ondernemingen in gevaar; daarnaast heeft zij de strekking, de bedrijfsuitoefening der verder ontwikkelde bedrijven duurder te maken dan nodig is. Schr. concludeert, dat een Vestigingswet niet van toepassing behoort te zijn op bedrijven, waarin het beginsel der functionele arbeidsverdeling enigermate is doorgevoerd, óók niet in de detailhandel.

Mr A. C. VAN EPENHUYSEN, Sociale lasten.

Voor het handhaven of vergroten van onze export ligt een sterk accent op de prijzen, waarvoor ons land de exportproducten kan aanbieden. Deze prijzen moeten een zo groot mogelijk aanpassingsvermogen hebben. De werkgelegenheid in ons land, die voor een overwegend deel afhankelijk is van de mate waarin export kan plaatsvinden, staat derhalve in rechtstreeks verband met de mate van souplesse onzer exportprijzen. Met het toepassen van het thans in zwang zijnde stelsel van berekening der sociale lasten wordt tegen deze belangrijke prae-misse gezondigd. Nu het loon naar prestatie niet langer geacht kan worden overeen te stemmen met het loon naar behoefte, zijn toeslagen in allerlei vorm noodzakelijk geworden. De toeslagen worden opgebracht uit het heffen van een omslag op de gehele productie. Deze omslag wordt gevonden door herleiding tot een percentage van het prestatieloon, waardoor dit laatste met aanzienlijke percentages verzwaaard in de kostprijsberekening wordt opgenomen. Onder de sterke druk der omstandigheden moet naar herziening van dit stelsel worden gestreefd. Men dient zich af te vragen, of de bestanddelen, welke onder de verzamelnaam sociale lasten worden begrepen, stuk voor stuk thuis behoren in de sector der inherente productiekosten dan wel in die van de winst. Zodra van winst sprake is zou de methode van procentuele verhoging van het prestatieloon moeten worden verlaten om plaats te maken voor financieren uit de winst, resp. winstbelastingen.

BERICHT

In het nummer van „E.-S.B.” van 27 Juni 1951 is onder de titel „De critiek op het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen” een beschouwing opgenomen, waarbij de naam van de schrijver niet was vermeld, doch werd aangegeven, dat het artikel uit particuliere financiële kringen was ontvangen.

De redactie betreurt deze wijze van publicatie, waar in de laatste alinea's van het artikel een zeer geprononceerd standpunt van de schrijver blijkt t.a.v. het door De Nederlandsche Bank gevoerde beleid. Het artikel had in verband daarmee onder de naam van de auteur dienen te worden geplaatst. Hoewel waarschijnlijk ten overvloede zij er op gewezen, dat het onderhavige artikel niet redactioneel is.

Herstel van evenwicht

De discussies rondom het Wetsontwerp Toezicht op het Credietwezen dreigen de aandacht af te leiden van hetgeen voor het ogenblik op financieel-economisch gebied hoofdzakelijk is in Nederland: herstel van evenwicht.

De onevenwichtigheid vindt haar oorzaak in het feit, dat er meer wordt geëntameerd dan waarvoor middelen aanwezig zijn en zij heeft geleid tot een scheef trekken der betalingsbalans en tot een crisistoestand op de kapitaalmarkt.

De uitgaven voor investeringen overtreffen in aanzienlijke mate het bedrag, dat als overschot blijft van het nationale inkomen, nadat de consumptieve uitgaven zijn gedaan. M.a.w. het investeringsprogramma eist meer dan de besparingen toelaten; er is een wanverhouding tussen sparen en investeren. Onder invloed van oorlogsverwoestingen, van achterstand in modernisering en van bevolkingstoename staan de uitgaven voor investering op een abnormaal hoog peil, terwijl daarentegen de spaarzin en de spaarmogelijkheid in bedenkelijke mate zijn gedaald. Uit een en ander resulteert een manco, dat ik meen in de orde van grootte van circa f 1 miljard per jaar te moeten stellen.

In de afgelopen jaren hebben de uitgaven voor investeringen zonder dat ernstige spanningen zich voordeden kunnen plaatsvinden met behulp van afstoting van Nederlands vermogen in het buitenland, van leningen en voorschotten uit het buitenland en van de Marshall-schenkingen. Helderziendheid was er niet voor nodig om te beseffen, dat deze bronnen niet konden blijven vloeien en dat dus moest worden aangestuurd op evenwicht, gebaseerd op eigen kracht. Intussen maakte de betreffende ruimte van de middelen, welke ter beschikking stonden ter uitvoering van de vrij ambitieuze plannen, dat Nederland bleef doorleven in de mentaliteit van het rijke volk, dat in de wereld de positie van een crediteurenatie innam.

Wanneer critiek wordt geleverd op het rentebeleid van de Minister van Financiën, dan is de juiste kern hiervan wel deze, dat in Nederland in een toestand van kapitaalschaarste niettemin een renteniveau is gehandhaafd, dat passend was voor een rijk en kapitaalexporterend land. Toch wil ik mij met deze uitspraak niet vereenzelvigen met degenen, die de rentepolitiek van de Minister zonder meer afkeuren. Het was m.i. een juist beleid de oorlogsleningen en de vooroorlogse schuld op een laag renteniveau te houden en de begroting zo min mogelijk te belasten met belangrijke bedragen voor aflossing. Ook de langlopende schuld ontstaan door omzetting daarin van geblokkeerd geld kon niet anders dan een lage rente dragen, wilde men ongewenste spanningen vermijden. In dit verband moge de opmerking worden gemaakt, dat het beter geweest zou zijn wanneer in meerdere mate aan geblokkeerd geld de vorm van staatschuld zou zijn gegeven. Hierdoor zou de op geen werkelijke liquiditeiten berustende kasliquiditeit van het bedrijfsleven kleiner gebleven zijn.

Het moment voor wijziging van de rentepolitiek was m.i. aanbroke omstreeks de tijd, dat met het systeem van fysieke controles op de investeringen werd gebroken en aanstalten werd gemaakt met de liberalisering van de handel en realisering van de Beneluxgedachte.

Doordat in dit tijdperk nog een overliquiditeit in de vorm van vorderingen op de Staat bij beleggingslichamen bestond, waren deze maar al te bereid vlot crediet te geven. Aldus is in Nederland de indruk gewekt van betreffende ruime mogelijkheden op financieel gebied die er realiter niet waren.

De woningbouw stelt uitzonderlijk hoge eisen aan de kapitaalmarkt. Hierbij is het volgende te bedenken. De huren zijn laag gehouden en vereisen thans een abnormaal klein gedeelte van het inkomen. Zij bevatten echter geen

volgende afschrijvingsquote, waaruit de woningvoorraad behoorlijk op peil kan worden gehouden. Er vindt hier zeer bepaaldelijk intering plaats, doordat welhaast geen woningreproductie uit afschrijving kan plaatshebben. Deze factor, gevoegd bij de inhaalvraag, oorlogsverwoesting en verhoogde behoefte door de bevolkingsaanwas, maakt dat de vraag naar nieuw woningbouwkapitaal benauwend groot is. Deze impasse wordt niet verlicht door het volgen van het ministerieel advies: „Rookt, drinkt en snoept minder”, indien daaraan niet wordt verbonden: en spaart voor woningbouw. Zij, die het „niet autorijden op Zondag” als geneesmiddel propageren, blijken al evenzeer met de economische wetenschap op slechte voet te staan. Want het gaat om de alternatieve besteding. Indien die besteding op ander gebied in de consumptieve sfeer ligt, is de woningbouw evenmin als de betalingsbalans gebaat door het niet roken, niet drinken, niet snoepen en niet rijden! Het bevorderen van de spaarzin gaat ‘hun, die opgegroeid zijn in socialistisch denken nu eenmaal slecht af, want in hun geest staan zij vijandig tegenover het product hiervan; zij hebben geen eerbied voor de vrucht van besparing. Voor een spaaractie niet gebaseerd op rente maar meer in de bouwspaaringsgedachte, gericht op het verkrijgen van een woning, is intussen de tijd meer dan rijp. Ik heb het eerder betoogd: de taak der kapitaalvorming zal meer dan tot dusverre aan de arbeidersstand moeten worden toegewezen.

Gelijk bij de woningbouw komt de vraag naar kapitaal ook op ander gebied overwegend uit de sectoren, welke onder overheidscontrole staan. Bij de bedrijven van openbaar nut is de behoefte aan van buiten aan te trekken kapitaal zeer groot, te groter, omdat de tarieven geen afschrijvingselement op de reproductiewaarde bevatten. Ook op agrarisch gebied geschieden de kapitaalsuitgaven voor een belangrijk gedeelte onder stimulering van de Overheid.

Laat men industriële projecten speciaal van overheidswege bevorderd buiten beschouwing, dan kan gezegd worden, dat het overige bedrijfsleven de vernieuwing en uitbreiding overwegend financiert met gelden, vrij gekomen uit afschrijvingen en ingehouden winsten. Inmiddels zijn de bedragen opgenomen in leningsvorm en als kapitaal toch nog belangrijk. Van een ongezone overexpansie steunend op bankcrediet is hier echter geen sprake. Uiteraard zijn in verband met de devaluatie en de prijsstijging op de wereldmarkt grotere bedragen bij de banken opgenomen voor voorraadfianciering.

Wanneer, gelijk thans het geval is, het spaarvolume minder groot is dan nodig met het oog op de investeringsprogramma's, die in de verschillende sectoren worden verwezenlijkt en wanneer het manco niet door operaties met het buitenland wordt gedekt, zal zulks noodwendig zijn weerslag vinden in de balansen van de circulatiebank en van de handelsbanken.

Wanneer echter een credietexpansie, welke in het bankwezen wordt geconstateerd, slechts uitvloeisel is van een situatie als geschetst en niet de kracht is, welke tot de overexpansie leidt, wordt de aandacht van de hoofdzakelijk toch wel erg afgeleid, indien men stelt, dat Nederland zonder bij de Wet geregelde controle van het bankcrediet economisch onregeerbaar zou worden. Die hoofdzakelijk is het herstel van evenwicht in het algemeen en in het bijzonder in dat tussen sparen en investeren.

Hierbij moge nog worden opgemerkt dat, gezien de omvang van het tekort, het uitgesloten lijkt, dat een vrije rentevorming alleen een bevredigende oplossing voor dit evenwichtsherstel zou kunnen brengen. Wel past rente op wat hoger niveau beter bij onze omstandigheden dan een lage rentevoet.

Belangrijk is intussen, dat de middelen die er zijn zo

juist mogelijk gebruikt worden. Even gewenst als het is, dat bankcrediet niet wordt gegeven voor financiering van vaste activa, maar dient voor financiering van goederenvoorraden die in de handel komen, is het in een kapitaal-arm land nodig, dat zuinig wordt omgegaan met middelen die krachtens hun aard kunnen dienen voor financiering op lange termijn. Deze behoren niet afgeleid te worden voor financieringen, die nog op gezonde wijze met bankcrediet kunnen geschieden.

Toen de credietrestrictie op het tapijt kwam en door de monetaire autoriteiten op een hogere prijs voor bankcrediet werd aangestuurd bleef ten onrechte voor het overige de rentepolitiek nog ongewijzigd. Uiteraard ontstond daardoor bij meerdere gebruikers van bankcrediet de neiging zich voor hun financieringsbehoefte te dekken in de sfeer, die van beperking en renteverhoging was vrij gebleven, dus bij de institutionele beleggers. Aanvankelijk waren deze nog gemakkelijk in staat en bereid ook aan deze behoefte te voldoen en zulks heeft tot gevolg gehad, dat een deel hunner middelen thans de taak van het bankcrediet voor financiering van vlottende activa heeft overgenomen. Daardoor werden deze middelen onttrokken aan hun eigenlijke bestemming, de financiering van vaste activa, waaraan, zoals reeds gezegd, een dringende behoefte bestond en blijft bestaan.

Het voorlopige regime van credietbeperking heeft in dit

opzicht een positief ongunstig effect gehad en hier ligt een duidelijke aanwijzing, dat de impasse haar oplossing op breder veld moet vinden dan in beteugeling van bankcrediet aan het bedrijfsleven. Het gaat om beperking van de credietvraag in het algemeen, om het opvoeren van besparingen, om het vinden van een passend renteniveau, om het leiden in goede banen van de beschikbaar komende middelen en eventueel om de vraag, welke inflatoire financieringsmethodes het minst schadelijk zijn.

Het zijn oplossingen voor een noodtoestand welke moeten worden gezocht en gevonden. Er moet om de zaak in het rechte spoor te brengen op heel wat meer worden toegezien dan op het bankwezen. Het bankwezen is intussen ook zonder „toezicht” doch in de lijn der oude traditie volledig bereid, daar waar het kan en moet, mede te werken en zich bij de credietgeving te richten naar de eisen van de tijd.

Wanneer men kennis neemt van het „Voluntary Credit Restraint Program” in de Verenigde Staten en het effect hiervan, dan heeft men een voorbeeld van een weg die ook hier zou kunnen worden gevolgd. Hiervan is meer succes te verwachten dan van een dwangprocédé, dat op zijn gunstigst genomen slechts op een zeer beperkt gedeelte van het te beïnvloeden gebied uitwerking kan hebben.

Amsterdam.

Mr H. F. VAN LEEUWEN.

Enkele economische facetten van het plan-Schuman II¹⁾

In ons eerste artikel zijn wij enigszins uitvoerig ingegaan op de doeleinden, die aan de organen en instellingen van het Schuman-plan als richtsnoer zijn meegegeven. Men weet echter, dat er heel wat systemen met wellicht nog schoner doeleinden schipbreuk hebben geleden, o.a. op de middelen ter verwezenlijking daarvan. Welke middelen stelt het verdrag ter beschikking van de organen der gemeenschap en in hoeverre zijn deze middelen adequaat aan de doeleinden?

Middelen.

Door het gehele verdrag heen treft men een gehele reeks bevoegdheden aan, welke hetzij door de H.A. alleen, hetzij in een nauwkeurig voorgeschreven vorm van samenwerking tussen deze en de Raad van Ministers kan worden uitgeoefend, hetzij „in gemeen overleg” met de Regeringen moet worden gehanteerd. Wij zullen in het algemeen op deze nuances, die overigens zeer principieel zijn, hier niet ingaan, omdat zulks ons te ver zou voeren en slechts in speciale gevallen wijzen op de voor het uitvoeren van deze bevoegdheden voorgeschreven vormen van coördinatie.

De bevoegdheden van de H.A. zijn in drie categorieën te onderscheiden. In de eerste plaats een serie van min of meer educatieve aard, als hoedanig men de functies zou kunnen aanduiden, liggende op het terrein van oriëntering en indicatieve programmering, research en stimulering van research door anderen, bevordering van herscholing en overschakeling van arbeidskrachten, die overbodig geworden zijn in de Schuman-industrieën, dit laatste eventueel onder verlening van financiële faciliteiten tot hetzelfde bedrag als door de Regering van de betrokken Staat wordt verleend.

In de tweede plaats is er de serie, die gericht is op het scheppen van behoorlijke concurrentieverhoudingen op de gemeenschappelijke markt en het uitschakelen van remmende, kunstmatige, discriminerende en protectionis-

tische krachten. In de derde plaats zijn er de mogelijkheden tot ordenend ingrijpen, voornamelijk gericht op voorkomen of bestrijding van evenwichtsverstoringen en het reguleren van de handelsbeweging met de buitenwereld. Wij zullen in het onderstaande alleen op de beide laatstgenoemde categorieën ingaan.

Voor het scheppen van behoorlijke concurrentieverhoudingen en het bestrijden van daarmee contraire invloeden beschikt de H.A. over de volgende middelen.

A. Ter uitvoering van het in het verdrag vastgelegde verbod van oneerlijke concurrentie, met name in de vorm van prijsdumping gericht op het verwerven van monopolistische posities, kan de H.A. definities vaststellen, welke de geïncrimineerde praktijken, aanwijzen. Hetzelfde geldt voor door verkopers ten opzichte van kopers toegepaste discriminaties, met name naar de nationaliteit van laatstgenoemde. Hiermee wordt het systeem van „dual pricing” binnen de gemeenschappelijke markt categorisch verboden (art. 60).

Vervolgens wordt de H.A. belast met het toezicht op de ingevolge art. 60 lid 2 te publiceren tarieven en verkoopsvoorwaarden der ondernemingen. In het bijzonder zal de H.A. daarbij correcties kunnen „aanbevelen” (dus: eisen) indien het tarief, herleid tot het door een bepaalde onderneming als uitgangspunt gekozen basispunt („basing-point”) opslagen bevat ten opzichte van vergelijkbare transacties dan wel rabatten, die groter zijn dan nodig is om de prijs aan te passen aan die, welke een elders gelegen concurrent, uitgaande van diens basispunt, ergens offreert. Hierbij kan nog het volgende worden aangetekend. Het verbod van opslagen vormt een ander middel om de reeds eerder rechtstreeks verboden „dual pricing” in verkapte vorm, via de vrachtkosten, tegen te gaan. De limitering van de rabatten op de vrachtkosten is bedoeld als waarborg tegen concurrentie-uitwassen door middel van prijsconcessies, die verder gaan dan noodzakelijk is om zich aan te passen aan de prijzen van de gunstigst gesitueerde concurrent. Dit komt er op neer, dat om het beeld van Von

¹⁾ Het eerste deel van dit artikel is opgenomen in „E.-S.B.” van 27 Juni 1951.

Thünen te gebruiken, door elk van de concentrische cirkels dezelfde prijzen aan de afnemers mogen worden berekend, met als minimum de prijzen die voor de „inner circle” gelden. De afnemer kan zich aldus geplaagd zien in de positie van meestbegunstigde natie, met dezelfde begrenzing van het aldus maximaal te bereiken voordeel.

De werking van dit stelsel kan wellicht het beste met een praktisch voorbeeld worden toegelicht. De Nederlandse mijnen, die tot dusverre met het stelsel van franco-prijzen hebben gewerkt, zullen hiervan thans moeten afstappen en kunnen er toe overgaan wanneer zij dat wensen, het basispuntenstelsel te nemen. Indien zij dit doen, zijn zij voor de keuze van het basispunt niet aan de mijnzettel gebonden. Het is bijv. heel goed denkbaar, dat men Rotterdam als basispunt kiest. Levert men naar Amsterdam, dan zal men een vrachtopslag op de prijs moeten leggen in verhouding tot de extra-vrachtkosten ten opzichte van het basispunt. Hetzelfde zou op het eerste gezicht moeten gelden bij aflevering Heerlen. Daar men echter dan vermoedelijk hoger zal komen dan de prijs plus vrachtopslag van een in Aken gevestigde mijn, die Aken ook als basispunt heeft genomen, behoeven de Nederlandse mijnen in Heerlen geen hogere prijs te rekenen dan deze Duitse mijn aldaar zou doen. Maar zij mogen in principe niet daaronder gaan tenzij zij het basispunt Rotterdam zouden opgeven en daarvoor Heerlen nemen.

Overigens worden de ondernemingen vrijgelaten in de keuze tussen het basispuntenstelsel en „af fabriek” prijzen. Bovendien heeft de H.A. op grond van art. 60 ook nog het recht om voor bepaalde producten, rekening houdende met de oorsprong of hun bestemming, vrachtlimites vast te stellen. Deze bevoegdheid zou in het bijzonder wel eens ten behoeve van de Italiaanse afnemers kunnen worden gehanteerd, die vooral in een „sellers' market” wel eens het slachtoffer van hun ongunstige ligging zouden kunnen worden.

B. De artt. 65 en 66 leggen de grondslag voor het handhaven van concurrentieverhoudingen in de Schuman-wereld. Het eerstgenoemde houdt zich bezig met de kartellering, het tweede met de concentratie. Wij moeten de verleiding weerstaan al te uitvoerig hierop in te gaan. De bepalingen tegen kartelvorming en het toezicht op de concentratie gaan verder dan tot dusver in enige Westeuropese wet, wetsontwerp of zelfs maar voorontwerp is vastgelegd en herinneren zeer sterk aan de oorspronkelijke, van de Amerikaanse Regering afkomstige versie van het Havanna-charter. Op dit specifieke punt overschrijdt het Schuman-plan dus kennelijk het kader van de Westeuropese economische „croyances”. Met een onvoorwaardelijk verbod en absolute nietigheid worden alle ondernemersovereenkomsten getroffen, die gericht zijn op het vaststellen van de prijzen, het beperken, beheersen van productie, technische ontwikkeling en investeringen en de verdeling van markten, producten, afnemers en grondstofbronnen. Slechts kan de H.A. dispensatie verlenen voor overeenkomsten gericht op specialisatie of op gemeenschappelijke in- of verkoop. Deze dispensatiemogelijkheid is aan sterk beperkende voorwaarden verbonden. De overeenkomst in kwestie moet dienstbaar zijn aan de verbetering van productie of distributie, de ondernemers niet verder binden dan noodzakelijk is met het oog op het doel der overeenkomst en de betrokkenen geen „economische machtspositie” in de zin van de nieuwe Nederlandse terminologie verschaffen, dat wil in dit geval zeggen geen macht om prijzen, productie en afzet in een aanzienlijk deel van de gemeenschappelijke markt te beheersen.

Wat concentratie van ondernemingen betreft, kan men de teneur van art. 66 aldus weergeven, dat iedere samenvoeging in welke vorm ook onderworpen is aan de voorafgaande goedkeuring van de H.A., welke slechts

verleend zal worden, indien de verwezenlijking daarvan geen economische machtspositie dreigt te creëren.

Op de achtergrond hiervan willen wij slechts zeer kort ingaan. De redactie van deze artikelen in hun zo rigoureuze vorm schijnt de vrucht te zijn van de Amerikaanse monopolie-phobie in het algemeen en de vrees van de Westelijke Schuman-landen voor de gevaren van de machtsvorming in de Duitse basisindustrieën. De reden, dat dezelfde Regeringen, die in Havanna zo scherp geopponeerd hebben tegen analoge Amerikaanse voorstellen, thans deze constructie hebben aanvaard, zou voorts daarin gelegen kunnen zijn, dat de voornaamste positieve functies van het kartelwezen, vooral die van ordenende en conjunctuurnivellerende aard, in het vervolg door de organen der „Communauté” zullen kunnen worden uitgeoefend en op veel effectievere manier, zodat slechts de negatieve kanten overblijven en afgeschaft kunnen worden.

De gedachtengang lijkt in principe sluitend, zij het ook enigszins simplistisch. Niemand zal zich een illusie maken, dat op deze wijze de perfecte concurrentie op de gemeenschappelijke markt hersteld of slechts maar benaderd zal worden. Daartegen pleit al in de eerste plaats, dat het Schuman-verdrag niet, zoals door de geallieerden in Duitsland is doorgezet, een deconcentratieproces inleidt. Voorts valt op te merken, dat een uit technisch-economische factoren voortvloeiende drang tot verder gaande concentratie ook onder het plan-Schuman niet gemakkelijk zal kunnen worden tegengehouden, vooral nu men tegenover een volkomen geamalgameerde Engelse staalindustrie en mijnbouw staat. Ook ten aanzien van de praktische doorvoering lijkt enig scepticisme niet ongegrond. Basisindustrieën van dit karakter lenen zich par excellence tot allerlei vormen van „price-leadership” en stilzwijgende samenwerking, welke moeilijk te achterhalen of te verbieden zijn. In ernstige en in het oog lopende gevallen is de H.A. in staat hardhandig op te treden, waarbij de bewijslast inzake de overtreding van dit „coalitieverbod” op de ondernemers kan worden gelegd. Zelfs is de H.A. gemachtigd om, indien zij er niet in slaagt de ondernemersafpraak te verbreken, in overleg met de betrokken Regering prijzen en verkoopvoorwaarden zelf vast te stellen (art. 66, lid 7). De overtredingen zullen echter wel aanzienlijke proporties moeten aannemen en niet voor correctie door zachtzinnig overleg vatbaar zijn, vóór tot dergelijke maatregelen wordt overgegaan.

Daar staat tegenover, dat de gemeenschap naast deze negatieve bevoegdheden over een aantal constructieve mogelijkheden beschikt om indirecte en zo nodig zelfs directe leiding te geven aan de ontwikkeling op de gemeenschappelijke markt. De zwakte van alle anti-kartelmaatregelen is altijd hun eenzijdig negatief effect geweest, zij stelden niets in de plaats van hetgeen zij verboden of vernietigden en vertegenwoordigden mitsdien een ongedekte chèque op de generatieve en evenwichtschepende vermogens van de vrije concurrentie. Het Schuman-verdrag schept in principe de mogelijkheid deze chèque op andere wijze te dekken. Of hiervan gebruik zal worden gemaakt, zal weer afhangen van het beleid op de „kruispunten”.

C. De H.A. beschikt ingevolge art. 67 over enkele middelen om de verstoring der concurrentieverhoudingen te corrigeren, die uit een eenzijdig optreden van een bepaalde Staat ten voordele of ten nadele van de in zijn territoir gelegen kolen- en staalbedrijven zouden kunnen voortvloeien.

D. Wat het loonpeil betreft, beperkt de jurisdictie van de H.A. zich, zoals reeds in het eerste deel van onze beschouwing gereleveerd, tot het optreden tegen de zgn. loondumping, ten aanzien waarvan zij niet alleen „aanbevelingen” aan de betreffende ondernemingen kan richten, maar ook aan hun Regeringen, indien de genoemde

práctijk het gevolg is van overheidsmaatregelen (art. 68).

E. In logische samenhang met het algemene streven tot wering van discriminaties staan de voorschriften van art. 70 op het gebied van transporttarieven. Hierin wordt vastgelegd, dat de vrachttarieven voor kolen en ijzer gericht moeten zijn op de berekening van gelijke prijzen voor gelijke diensten. De Staten moeten hun medewerking verlenen om alle discriminaties, gebaseerd op het land van oorsprong of van bestemming af te schaffen, zodat op hetzelfde traject voor kolen en staal steeds dezelfde tarieven zullen gelden. Dergelijke prijzen en tarieven moeten ter kennis van de H.A. worden gebracht, terwijl voor speciale tarieven de goedkeuring van dit college is vereist. Voor het overige wordt, zoals vanzelf spreekt, de algemene commerciële en financiële transportpolitiek aan de Regeringen zelf overgelaten. De bevoegdheden van de H.A. beperken zich tot het optreden tegen discriminaties, welke ten aanzien van het vervoer van kolen en staal op één en hetzelfde traject worden toegepast in verband met de nationaliteit van de oorsprong of de bestemming. Hieruit volgt dus, dat discriminerende systemen als de „surtaxes d'entrepôt et d'origine” en de „Seehafenausnahmetarife”, welke natuurlijk wel degelijk van belang zijn bij de keuze der transportroutes voor Schuman-producten, onverlet blijven.

Na dit overzicht van de interventies ten behoeve van het regelmatig functioneren van de gemeenschappelijke markt en het scheppen van gezonde concurrentieverhoudingen komen wij op de laatste categorie van middelen, in handen van de organen der gemeenschap, nl. die gericht op voorkoming en bestrijding van evenwichtsverstoringen en het reguleren van de externe handelsbeweging.

F. De H.A. kan de uitvoering van investeringsprogramma's — ook onder normale omstandigheden — bevorderen door het verstrekken van leningen aan ondernemingen of door het garanderen van elders door hen opgenomen leningen. Op dezelfde wijze kan zij met eenstemmige goedkeuring van de Raad van Ministers medewerken aan de financiering van werken en installaties, die hoofdzakelijk en direct gericht zijn op verhoging van productie, verlaging van prijzen of vergemakkelijking van de afzet van kolen en staal. Zij kan zich voorts door middel van „avis” uitspreken over investeringsprogramma's, zonder deze echter, indien zij in strijd komen met haar politiek, te kunnen verbieden. Alleen in één bepaald geval heeft de H.A. hier een sanctiemiddel in handen. Wanneer de financiering van een investeringsprogramma een of andere vorm van subsidie, protectie of discriminatie impliceert in strijd met het verdrag, kan de H.A. een verbod opleggen tot het aanboren van externe financieringsbronnen voor dit doeleinde en de onderneming dus dwingen een dergelijk programma uit interne middelen te financieren. Daar het weinig waarschijnlijk is, dat tot een der genoemde vormen van kunstmatige steunverlening zal worden overgegaan, indien de betreffende onderneming financieel krachtig genoeg is om haar expansie geheel uit eigen middelen te financieren, kan men wel aannemen, dat een uitspraak van de H.A. in de bedoelde geest realiter in de meeste gevallen gelijk zal staan met het weigeren van een bedrijfsvergunning (art. 54).

G. De H.A. heeft op grond van art. 61 het recht tot vaststelling van maximumprijzen over te gaan voor de binnenlandse markt, indien zulks noodzakelijk is om de doelstelling van art. 3, de verzekering van de laagst mogelijke prijzen, te realiseren. Eenzelfde recht heeft zij tot vaststelling van minimumprijzen, eveneens ten opzichte van genoemd doeleinde, mits zij het bestaan of de dreiging van een „crise manifeste” constateert. Typerend is deze laatste toevoeging — welke geen pendant heeft bij de

vaststelling van de maximumprijzen — omdat zij duidelijk het primaat van de verbruikersbelangen boven die van de producenten tot uiting brengt. Ofschoon het voor de hand ligt dit verband te leggen, geloven wij niet, dat dit uitgangspunt alleen of in hoofdzaak toe te schrijven zou zijn aan de economische constellatie ten tijde van de onderhandelingen over het Schuman-plan. Een anders gerichte oriëntatie zou het systeem inderdaad tot een superkartel hebben gestempeld, een odium, waartegen de initiatiefnemers van begin af aan zijn opgekomen. Hoe de praktijk hier zal worden, zullen wij pas kunnen constateren, wanneer de kruispunten zijn bereikt. Men zal zich echter steeds moeten realiseren, dat het plan-Schuman niet het huidige stadium zou hebben bereikt en ook niet veel verder zou komen, indien het niet gesteund zou zijn en worden zowel door de ideologie van het Amerikaanse individualisme als door die van het Westeuropese socialisme. Hoe polair deze beide geestesstromingen ook tegenover elkaar staan, de noodzakelijkheid van hun samengaan op dit terrein maakt een ontarring in de richting van een superkartel op zijn minst genomen onwaarschijnlijk.

Aansluitend aan de bepalingen inzake maximum- en minimumprijzen worden de H.A. bevoegdheden verleend tot het vaststellen van maximum- en minimumexportprijzen. Het betreft hier een noodzakelijk sluitstuk op de prijsbeheersing in de gemeenschappelijke markt, waarbij echter nog even uitdrukkelijk in het verdrag wordt herinnerd aan de bepaling van art. 3 f., hetwelk als taak stelt de bevordering van de internationale handel en het handhaven van redelijke prijslimites in de markten van niet-aangesloten landen. Een ander sluitstuk, de contrôle op de importprijzen, ontbreekt, hetgeen ongetwijfeld verband houdt met terzake bestaande juridische en technische moeilijkheden, welke wij in eigen land ook ten volle hebben ondervonden op het gebied van de prijsbeheersing. Bevoegdheden op het gebied van de importprijzen kunnen bovendien vaak een scherp — zij het dan ook versluierd — protectionistisch effect hebben, zoals in de laatste tijd weer duidelijk is gebleken bij de Amerikaanse prijsbeheersing. Het is niettemin denkbaar, dat hetzij indirect langs de weg van quantitative invoerrestricties, hetzij door gebruik te maken van de bevoegdheid ingevolge art. 74 van de H.A. om aanbevelingen aan de Regeringen te richten ter bestrijding van dumping etc. toch nog invloed op de invoerprijzen kan worden uitgeoefend.

H. In de lijn van het voorgaande ligt ook de mogelijkheid, eveneens vastgelegd in art. 62, om speciaal op het gebied van de mijnbouw compensatieregelingen toe te laten, hetzij tussen de mijnen van eenzelfde bekken, hetzij tussen mijnen van verschillende bekkens, met het doel te voorkomen, dat het prijsniveau samenvalt met dat van die mijnen met de hoogste kostprijs, welke productie nog noodzakelijk is, om in de behoeften te voorzien. Men kan ook hierin weer een soort pooling zien, zoals eigen aan vele kartels, ofschoon de bedoeling wel zeer uitdrukkelijk wordt geformuleerd, nl. de vermindering van de hoogste kostprijs, waarmee een van de slechtste kartelpraktijken wordt uitgeschakeld. Vergelijking met het in Nederland in het kader van de prijsbeheersing vrij frequent toegepaste systeem van mengprijzen en egalisatiefondsen — thans nog in zwang o.a. voor steenkolen — ligt dan ook meer voor de hand.

I. Terwijl artikel 62 zich beperkt tot het probleem van de onrendabele mijnen, houdt art. 53 zich bezig met een algemeen stelsel van „mécanismes financiers, communs à plusieurs entreprises”, welke de H.A. kan sanctionneren, controleren en met eenstemmige goedkeuring van de Raad van Ministers zelfs initiëren. Hiermee schijnt men vooral de oprichting van gemeenschappelijke fondsen op het oog te hebben, welke kunnen bijdragen

tot egalisatie van de conjunctuurbeweging voor de aangesloten bedrijven, enigszins in de geest dus van het conjunctuurfonds, dat indertijd door de commissie van Rhijn voor Nederland is voorgesteld.

J. In de artt. 58 en 59 komen de bevoegdheden van de organen der gemeenschap aan de orde tot regeling van de omvang van productie en verbruik resp. in geval van een „crise manifeste” of van een „pénurie sérieuse”. Indien overproductie optreedt kan de H.A. overgaan tot het opleggen van een quoteringsstelsel „sur une base équitable”, waaraan de mogelijkheid van het opleggen van heffingen bij het overschrijden der quota is verbonden. De opbrengst dezer heffingen zal worden bestemd voor het ondersteunen van ondernemingen, die hun quotum niet kunnen halen, vooral met het oog op het behoud van werkgelegenheid. Men behoeft niet veel fantasie te hebben om hier de gevaren te voorzien van een ondersteuning van de zwakken door de sterken en bijv. associaties te krijgen met bepaalde vooroorlogse plannen tot „sanering” van de Nederlandse baksteenindustrie. De grens tussen sanering en opvangen van een conjunctuurschommeling is vaak moeilijk te trekken. Indien men echter zijn sombere fantasie met enig realisme kan combineren, zal men grif moeten toegeven, dat het in een constellatie van onvoltooide Europese integratie natuurlijk ondenkbaar zou zijn, dat men de Regeringen met de zorgen van de werkloosheid in de Schuman-industrieën opgescheept laat, hen tegelijkertijd de middelen tot rechtstreeks ingrijpen op dit terrein goeddeels ontnemend.

De regeling voor het geval van schaarste is vrij gecompliceerd, omdat hier een tweeledig stelsel is ontworpen al naar gelang de distributievoorstellen van de H.A. al dan niet eenstemmige goedkeuring van de Raad van Ministers verkrijgen. In het eerste geval gaat de H.A. zowel over tot vaststelling van een systeem van verbruiksprioriteiten verbonden met voorschriften ten aanzien van de productieprogramma's der ondernemingen als tot een verdeling van de beschikbare hoeveelheden kolen en staal tussen de drie hoofdbestemmingen: de eigen Schuman-industrieën, de export en het overige verbruik.

Komt de bedoelde eenstemmigheid niet tot stand, dan beperkt de H.A. zich tot de verdeling van de beschikbare hoeveelheden, ten behoeve van de drie genoemde bestemmingen, onder de aangesloten Staten. De interne distributie wordt dan aan de afzonderlijke Regeringen overgelaten, waarbij deze echter de regelingen van de H.A. inzake leveranties aan andere Staten-leden moeten honoreren en met de H.A. overleg moeten plegen inzake de hoeveelheden, die ter beschikking komen voor export en voor de kolen- en staalbedrijven. Wat deze laatste betreft, houdt de H.A. de verdeling van het door de Regeringen beschikbaar gestelde kwantum in eigen handen. Enkele maatregelen zijn voorts voorzien voor het geval een Regering afwijkt van de richtlijnen van de H.A. ten aanzien van het exportquotum en, het quotum voor de Schuman-industrieën.

Men zal zich afvragen waarom bij de regeling van de distributie in schaarstetijd zoveel meer égarde voor het standpunt der individuele Regeringen wordt getoond dan bij het ingrijpen in geval van overproductie. Zou hier niet weer het tijdsbeeld zijn stempel op het overleg hebben gedrukt? Wij kunnen ons voorstellen, dat de innerlijke spanningen in de Schuman-wereld in tijden van een werkelijk hevige conjunctuurinzinking even gevaarlijke dimensies aannemen als in een periode van acute schaarste. Indien in geval van overproductie de zwakste schakel eens een der grote productiegebieden zou zijn ....? Dan zou men zonder Schuman-verdrag ongetwijfeld proberen spoedig een kartel tussen Frankrijk en Duitsland in elkaar te timmeren. De aanwezigheid van de apparatuur der gemeenschap kan deze noodzaak ondervangen en de basis

scheppen voor een meer constructieve regeling. De basis, die men hiervoor in het verdrag aantreft, is echter betrekkelijk smal. Voor de verbreding daarvan zal aan enkele voorwaarden moeten worden voldaan. De opsomming van deze voorwaarden laten wij ter oefening aan de lezer over ten behoeve van zijn vaardigheid in het „Schumannen”.

K. Als pendant voor de politiek van de H.A. bij overproductie beschikt dit orgaan over de bevoegdheid aanbevelingen tot de Regeringen te richten, indien de invoer relatief overmatige proporties aanneemt (art. 74, lid 3). De aard van deze maatregelen wordt niet omschreven, hetgeen uit het karakter van het begrip „aanbeveling” voortvloeit. Zoals vanzelf spreekt mogen de bedoelde maatregelen niet indruisen tegen de bepaling van het GATT. In principe komen in een dergelijke situatie ook invoerrechten in aanmerking, al zullen deze zoals bekend, minder vlot en effectief functioneren.

Overziet men het geheel van de bevoegdheden, die ter beschikking van de organen der gemeenschap staan, dan dient men te constateren, dat het arsenaal goed gevuld is en dat hierin slechts weinig middelen ontbreken welke een individuele Regering zou kunnen hanteren tot beïnvloeding van een bepaalde bedrijfstak. Tot het ontbrekende behoort bijv. de bevoegdheid tot het verlenen of weigeren van bedrijfs- of vestigingsvergunningen, een mogelijkheid waarover een nationale Regering in principe kan beschikken, zij het dan ook dat er van deze mogelijkheid niet altijd gebruik wordt gemaakt. De H.A. moet zich op dit gebied beperken tot het geven van richtlijnen en adviezen en kan alleen in bijzondere gevallen de financiering blokkeren op grond van art. 54. Voorts mist de gemeenschap rechtstreekse invloed op de loonvorming en blijven haar interventies op dit gebied beperkt tot uitzonderingsgevallen. Afgezien hiervan beschikt de H.A. althans op papier over dezelfde mogelijkheden om rechtstreeks invloed uit te oefenen op de ontwikkeling in de onder hem ressorterende bedrijfstakken als zulks in de regel het geval is bij de soevereine staten. Wij zouden de woorden „op papier” nog wel eens willen onderstrepen, omdat voor het functioneren van het geheel op de wijze zoals dat binnen een nationale gemeenschap mogelijk is, een uiterst delicaat samenspel tussen de organen der gemeenschap en de aangesloten staten nodig zal zijn.

Wij zouden bovendien de hier zojuist gebruikte woorden „rechtstreekse invloed” willen onderstrepen. Zoals reeds opgemerkt, onttrekt zich de algemene economische politiek, welke door de verschillende Regeringen wordt gevoerd, aan de greep van de Schuman-organen. Wij behoeven hier niet aan te tonen hoe doorslaggevend deze politiek kan zijn ten aanzien van de gang van zaken in elke bedrijfstak van een bepaald land. In dit opzicht werkt de H.A. in een vacuum, dat niet zal kunnen worden gevuld alvorens een veel verdergaande integratie tussen de economieën der Schuman-landen zal zijn gerealiseerd.

Partiële en totale integratie.

Men moet de betekenis van de door de onvolledigheid der integratie ontstane problematiek voor het functioneren van het Schuman-plan niet onderschatten. Men is, geïnspireerd door de lessen van de internationale samenwerking sinds de eerste wereldoorlog, vrij ver gegaan in het uitschakelen van het vetorecht. In een groot aantal ook principieel belangrijke zaken kan de H.A., gedekt door een meerderheidsbesluit van de Raad van Ministers, alle betrokken Regeringen binden ten aanzien van door haar te nemen besluiten en de uitvoering daarvan. Zolang men ernstig rekening moet houden met de mogelijkheid van divergerende conjuncturen en divergerende economische politiek in de

verdragslanden behoudt men ook de mogelijkheid van ernstige spanningen tussen de belangen der verschillende groeperingen, die door dit plan worden samengebracht. Dat hierdoor hoge eisen zouden kunnen worden gesteld aan de loyaliteit en de medewerking der Regeringen, die altijd gewend zijn geweest voor de belangen dezer groeperingen langs de wegen der nationale politiek op te komen, spreekt vanzelf. Deze spanningen zullen zich het hevigst openbaren in tijden van „crise manifeste” of van „pénurie sérieuse”, wanneer het ingrijpen van de H.A. het meest drastisch en de praktische betekenis van de door haar uitgeoefende supra-nationale ordeningsfunctie juist het grootst zou kunnen zijn. Men bedenke, dat wij sinds tientallen jaren niet anders gewend zijn geweest dan een aaneenschakeling van economische springtijden, die ons van overvloed naar schaarste en omgekeerd brachten. Een fase van stabiel evenwicht is meer een theoretische constructie, die we beter uit de leerboeken dan uit de praktijk kennen en die naar wij vrezen ook de naaste en een verder liggende toekomst niet voor ons verborgen houdt.

De oorzaken van deze schier immobente evenwichtigheden liggen buiten de invloedssfeer van de organen der gemeenschap. Zij zal dus voor de enorme moeilijkheid staan een „long term” structuurplanning te realiseren, welke voortdurend doorkruist zou kunnen worden door ontwikkelingen die niet voorzien waren. De herinnering is nog levendig aan het rapport van de commissie der E.C.E. van 1950, die een sombere prognose ten aanzien van de afzetmogelijkheden van staal stelde, enkele maanden voordat de Korea-crisis een acuut tekort verwekte, dat nog steeds voortduurt. Men kan het de genoemde commissie allerminst evel duiden, dat zij haar voelhorens niet tot de 38ste breedtegraad had laten reiken, al kon men reeds destijds wel uit anderen hoofde bezwaren tegen haar conclusie maken³⁾. Men zal echter ook moeten inzien, dat ook de H.A. niet alle lengte- en breedtegraden, zelfs niet van de economische wereld, kan omvatten en dat haar planningpolitiek onvolmaakt mensenwerk zal moeten zijn. Wat zullen de gevolgen zijn, indien de H.A. op een dergelijke wijze door de feitelijke ontwikkeling wordt gedesavouéerd als de genoemde staalcommissie? Haar moreel overwicht op de Regeringen, die haar „aanbevelingen” zullen moeten uitvoeren, zou hierdoor uiteraard een ernstige knak krijgen. Daarbij komt nog, dat de gevolgen van een belangrijke evenwichtsstoring slechts zeer ten dele binnen één bedrijfstak, hoe voortreffelijk ook internationaal georganiseerd, kunnen worden opgevangen. Een nationale Regering, zelfs met een klein grondgebied, heeft nog altijd de mogelijkheid van een compenserende „overall”-politiek, die de zwaarste schokken kan verzachten of de uitwerking daarvan over het hele terrein der volkshuishouding egaliseren. In een dergelijke constellatie zou de gemeenschap achter de verschillende Regeringen met hun uiteenlopende strevingen moeten aanhinken en slechts de hoop kunnen uitspreken, dat men er in zal slagen de oorzaken van de evenwichtsverstoringen aan te tasten.

Waarom halen wij zo zeer de schaduwzijden van deze conceptie naar voren? Niet omdat wij tot de betweters willen behoren, die uit een ingeworteld wantrouwen in de toekomst van alle menselijke verhoudingen scepticisme putten ten aanzien van elke nieuwe gedachte. . . . en daarin steeds weer gelijkgesteld zijn ook. Wij mogen daarvoor nog eens naar onze inleiding verwijzen. Het plan-Schuman kan het uitgangspunt worden voor een geheel nieuwe ontwikkeling der internationale verhoudingen, een ontwikkeling, die de impasse der nationale souvereiniteiten eindelijk doorbreekt. Indien men van een toonladder één klank produceert, ontstaat nog geen harmonie ofschoon deze klank met de grootste zuiverheid kan zijn weergegeven. Het succes van het Schuman-plan zal daardoor bepaald worden,

of men er in zal slagen op de a een b te laten volgen enz. en deze klanken tot een symphonie te „ordenen”. Blijft men bij de a steken, dan loopt men kans, dat deze spoedig door onzuivere geluiden wordt overstemd. Europa schijnt dit reeds begrepen te hebben. De krantenlezer krijgt bijna de indruk, dat een reeks van andere bedrijfstakken zoals de landbouw, het transportwezen, de textielindustrie en de openbare nutsbedrijven staan te trappelen van ongeduld om ook hun Schuman-beurt te krijgen. Het kan zijn, dat het élan, dat thans gewekt is, overrompelende doormarsen mogelijk maakt op terreinen, die vermoedelijk stuk voor stuk nog veel gecompliceerder problemen bieden dan de wereld van staal en steenkolen. Afgezien van de structurele eigenaardigheden van deze verschillende bedrijfstakken is er echter nog een andere reden om te verwachten, dat elke verdere stap op het nieuwe pad met toenemende weerstanden gepaard zal gaan, zoals men dit ook bijv. heeft gezien in de sfeer van de Benelux en van de liberalisatie. De meest principiële moeilijkheid, waarop men zal stuiten, is deze, dat verdere partiële integratie in de trant van het Schuman-plan het gevaar vergroot van een verticale geleding door Europa heen, die dit gebied evenmin tot een geheel samenvoegt als dit met de horizontale geleding der nationale staten tot nu toe mogelijk is geweest. Een bedrijfstakgewijze uitbreiding van de Schuman-gedachte zou voor de individuele volkshuishoudingen de consequentie meebrengen, dat steeds meer sectoren ontruikt worden aan de nationale eenheid en aan de nationale politiek.

Wat de praktische consequenties daarvan zouden zijn, kan het duidelijkst geïllustreerd worden met het probleem van de deviezensituatie. De Schuman-landen zullen hun deviezenautonomie moeten prijsgeven op het gebied van de handelsbeweging van kolen en staal en van de betalingen verschuldigd aan de H.A. Anders dan in O.E.E.C.-verband is deze prijsgave onherroepelijk. De landen hebben dat alleen kunnen accepteren omdat zij de betekenis van de betreffende sectoren voor hun betalingsbalans niet hoog hebben aangeslagen. Naar gelang men echter verder gaat in deze richting worden de gevolgen hoe langer hoe minder aanvaardbaar. En wel daarom, omdat deze soort partiële integraties niet geacht kunnen worden het monetaire evenwicht der diverse landen ten opzichte van de buitenwereld te garanderen. Zolang men er niet op een of andere wijze in slaagt dit evenwicht tussen de verschillende volkshuishoudingen te verzekeren, kan elk land op zichzelf niet ver gaan met het verhypothekeren van de componenten van zijn betalingsbalans. Het spreekt vanzelf, dat er iets zeer essentieels moet veranderen in de internationale economische constellatie, alvorens wij een quantitatief aanzienlijk deel van onze betalingsbalans aldus onherroepelijk aan de hoede van instanties kunnen overlaten, die er verder geen verantwoordelijkheid voor op zich nemen.

Dit probleem doet zich echter niet alleen voor bij de deviezen- en monetaire politiek; ook de handelspolitiek, de werkgelegenheidspolitiek, de financiële en sociale politiek in de afzonderlijke landen zouden in steeds verdergaande mate, naar gelang de Regeringen een groter deel van hun macht over het eigen productie- en distributie-apparaat aan supra-nationale organen zouden moeten afstaan, „unworkable” worden.

Het zou een gevaarlijke syndicalistische illusie zijn er op te rekenen, dat een aantal functionele gemeenschappen, die bovendien nooit meer dan een deel van het gehele bedrijfsleven kunnen bestrijken, zo op elkaar inspelen, dat er „automatisch” een gecoördineerde Europese politiek uit te voorschijn komt, die de overkoepelende taken, door elke Regering tot dusver op eigen territorium uitgeoefend, geruisloos kan overnemen. Indien men dit niet tijdig inziet, zal het Schuman-stelsel aan een tegenstrijdigheid te gronde gaan, die niet innerlijk, niet noodzakelijk is, maar

³⁾ Zie: „De toekomst van de Europese staalindustrie” door P. L. Justman acob in „E.-S.B.” van 15 Februari 1950.

het gevolg zou zijn van een gebrek aan visie en consequentie. Deze consequentie ligt in de richting van een subordinationatie van het functionele stelsel aan een supranationale organisatie, die ook het overkoepelingswerk der Regeringen in de economische en sociale sfeer op hoger plan kan integreren. Een „Planung der Planenden” om met Mannheimer te spreken. Het Schuman-plan is bezaaid met wegwijzers in deze richting. De Hoge Autoriteit, de Raad van Ministers, het gemeenschappelijk parlement, het Hof van Justitie, de raadgevende commissie, zouden elk op zichzelf kiemen voor Europese toporganen kunnen zijn.

Maar stop, wij lopen hier te hard van stapel, het bejaarde Europa is al amechtig en zal enkele jaren nodig hebben om ons in te halen. Zolang de ratificatie-oorkonden niet

op tafel liggen, is zelfs de eerste stap niet gezet. Laten wij de vermoeide wandelaar niet afschrikken door het uitzicht op een zeer steile helling. Schumacher slaakt reeds angstkreten en definieert de Gemeenschap der Europese staal- en kolenindustrie als „das Kleinsteuropa des klerikalen, konservativen und kartellistischen Kapitalismus”. Wij prefereren de opvatting van een Nederlandse kweker, die op de Keukenhof een tulp onder de naam „Robert Schuman” introduceerde, waarin de kleuren geel en rood een zo schone harmonie vertonen als men dit zou wensen voor de samenwerking van West-Europa's voornaamste geestesstromingen bij de verwezenlijking van het Schuman-plan en verder.

*s-Gravenhage.

A. A. VAN AMERINGEN.

De vestigingswet als prokrustesbed

Toen in 1938 de Vestigingswet Kleinbedrijf in werking was getreden, publiceerde Prof. N. J. Polak in dit blad een tweetal artikelen onder de titel „De volslagen slager”, waarin hij bedenkingen uittte tegen de eisen van handelskennis, die voortaan aan een candidaat-slager gesteld zouden moeten worden en die, naar zijn mening, ver uitgingen boven datgene, waaraan een winkelier in de praktijk behoefte had. De schrijver stelde zich hierbij op het standpunt, dat het doel der Wet slechts kon zijn: het publiek te beschermen tegen ondeskundige verkopers. Naar onze mening was dit uitgangspunt te beperkt: van begin af aan stond bij de makers der Wet op de voorgrond de bescherming van de bedrijfsgenoten zelf tegen destructieve concurrentie van de zijde van maatschappelijke desperado's. Hoewel de Wet dus speciaal het belang van één groep der bevolking op het oog had, kon men haar niettemin verantwoord achten, gezien de betekenis van deze groep — de middenstand — voor het algemeen welzijn.

Detailhandel en ambacht hebben van de Wet een dankbaar gebruik gemaakt: na dertien jaren zijn er ca 60 vestigingsbesluiten van kracht en nog enige tientallen in voorbereiding. Tegelijkertijd bereidt de Regering een nieuwe wettelijke regeling der materie voor, waartoe reeds maandaan geleden een Voorontwerp van Wet is bekend gemaakt. Tegen de bestaande Wet werd daarbij — terecht — als voornaamste bezwaar aangevoerd, dat haar naleving moeilijk te controleren is.

De plannen der Regering, ontvouwd in het nieuwe voorstel, gaan echter veel verder. Zij wil niet alleen de onvolkomenheden der oude Wet wegnemen, doch ook het systeem thans uitbreiden tot het gehele bedrijfsleven, uitgezonderd landbouw en visserij.

Wij zullen nu maar buiten beschouwing laten in hoeverre het nodig of nuttig is, in een land, dat door de harde noodzaak gedwongen is een actieve werkloosheidspolitiek te voeren, de vele belemmeringen waaraan de vestiging van nieuwe ondernemingen reeds gebonden is, nog te vermeerderen. Wellicht is de Vestigingswet Kleinbedrijf niet vreemd aan het feit, dat het aantal personen, werkzaam in winkels, van 1930 tot 1950 nagenoeg gelijk bleef¹⁾. Men kan vrede hebben met dit resultaat, zo men aanneemt, dat de detailhandel in 1930 overbezet was, maar het toont toch de keerzijde der medaille. En het lijkt niet verstandig, de weg maar vast vrij te maken voor toepassing van het middel in andere bedrijfstakken alleen op de vage aanduidingen van het Departement²⁾, dat „aan vestigingseisen in bepaalde takken van groothandel reeds behoefte bleek te bestaan”, en dat in het bank- en verzekeringswezen „gevallen denk-

baar” zijn, waarin een vestigingsbesluit nuttig zou werken.

Wat wij hier zouden willen betogen is, dat, zo men al het beginsel van de Vestigingswet over het gehele bedrijfsleven zou willen uitbreiden, dan toch de concrete regeling, zoals zij in het Voorontwerp is voorgesteld, daartoe in het geheel niet geschikt is³⁾. Dit voorontwerp immers is, evenals de Wet van 1937, in het bijzonder ingesteld op het winkel- en ambachtsbedrijf in zijn eenvoudigste vorm: de éénmanszaak, waarin de ondernemer zelf alles doet, of tenminste rechtstreeks leiding en toezicht heeft bij alles wat er gebeurt: de typische kleinere middenstandszaak. Zo komt het er toe, onverbrekkelijk te bestaan van de vergunning, waarvan het bestaan van een onderneming of inrichting afhankelijk is, en de bekwaamheden van een enkele persoon, die de beheerder is (weliswaar wordt de mogelijkheid opengelaten, dat de bekwaamheden over meer personen verdeeld zijn, doch de eis wordt dan tevens gesteld, dat al deze personen beheerders van dezelfde onderneming of inrichting zijn, zodat deze verruiming alleen van praktische betekenis is voor een eenmanszaak, die toevallig door meer personen tezamen wordt geleverd).

Hoe meer daarom het gebruikelijke bedrijfstype in een bedrijfstak afwijkt van de kleinere middenstandszaak, des te meer bezwaren zal de toepassing van de ontworpen regeling op die bedrijfstak meebrengen. Zelfs in de detailhandel zal deze regeling tot ernstige moeilijkheden leiden overall waar dit bedrijf in ondernemingen van grotere omvang wordt uitgeoefend: warenhuizen, bazars enz. en filiaalbedrijven, welke categorieën (waarin zowel vennootschappen als coöperaties voorkomen) tezamen een aanzienlijk gedeelte van de detailhandel vormen.

Het kenmerk en de bestaansreden van ieder grootbedrijf is, dat het de functies, welke bij de bedrijfsuitoefening een rol spelen, over meer personen verdeelt die, ieder op zijn eigen gebied, specialisten zijn. Deze specialisten zijn echter geen beheerders der onderneming, doch werken samen onder een directie, die mogelijk wel toevallig één of meer der door de wet vereiste bekwaamheden bezit, doch in het toepassen daarvan zeker niet haar eigenlijke functie heeft. De taak der directie is het coördineren van de afdelingen en van de in het bedrijf werkende specialisten, voorts het onderhouden van contacten naar buiten op hoog niveau. Voor deze functies heeft zij echter geen behoefte aan vak-kennis en handelskennis in de zin, waarin deze in de vestigingsbesluiten wordt vereist.

³⁾ Beperken we ons tot het winkelbedrijf, dan kunnen we de voorgestelde regeling als volgt samenvatten: is eenmaal voor een branche een vestigingsbesluit van kracht, dan is voor iedere „inrichting” in die branche een vergunning vereist; deze wordt slechts verleend indien en voor zolang als de beheerder aan eisen van handelskennis en vakbekwaamheid voldoet. Deze beheerder mag niet tevens beheerder in een andere onderneming of winkel zijn.

¹⁾ C.B.S.: Voorlopige uitkomsten tweede bedrijfstelling. Het aantal vestigingen van winkels liep terug van 105.398 tot 92.209; het aantal werkzame personen steeg van 251.730 tot 254.906; het aantal werkzame mannen daalde van 145.974 tot 133.629.

²⁾ In de Memorie van Toelichting, die het Voorontwerp vergezelt.

Voor deze bedrijfsstructuur is noch de Vestigingswet-1937, noch het nieuwe Voorontwerp geschreven, en deze regelingen tóch hierop toe te passen leidt slechts tot gewrongen constructies en onaannemelijke resultaten. Enkele voorbeelden mogen dit toelichten:

a) een gemengd bedrijf of een warenhuis moet in het systeem der Wet als een enkele „inrichting”⁴⁾ worden beschouwd. Daar in een zodanige inrichting meerdere of zelfs vele groepen toe te passen leidt slechts tot gewrongen constructies en onaannemelijke resultaten. Enkele voorbeelden mogen dit toelichten:

a) een gemengd bedrijf of een warenhuis moet in het systeem der Wet als een enkele „inrichting”⁴⁾ worden beschouwd. Daar in een zodanige inrichting meerdere of zelfs vele groepen toe te passen leidt slechts tot gewrongen constructies en onaannemelijke resultaten. Enkele voorbeelden mogen dit toelichten:

b) Een filiaalbedrijf zou slechts beschouwd kunnen worden als een onderneming, welke meerdere inrichtingen exploiteert. Hier zou dus in het systeem der Regering iedere filiaalbeheerder ten volle moeten voldoen aan de eisen van handelskennis en vakbekwaamheid, terwijl de centrale leiding van iedere eis is vrijgesteld. Toch krijgen de filiaalbeheerders — althans in de grotere filiaalbedrijven — hun gedragslijn ten aanzien van de verkoop nauwkeurig voorgeschreven door de centrale verkooporganisatie, terwijl zij voor de rest van hun filiaalbeheer voor alle enigszins belangrijke werkzaamheden ontlast worden door de centrale administratie, inkopers, étaleurs, inspecteurs enz. Naarmate het bedrijf zich meer toelegt op de verkoop van artikelen in standaardkwaliteiten en standaardverpakkingen kan de filiaalhouder ook met minder vakkennis volstaan.

Typisch voor de sfeer, waarin de gedachtengang van het Voorontwerp zich beweegt, is, dat het wél een ont-heffing van zijn bepalingen mogelijk maakt voor het platteland, waar kleine winkeliers vaak een veelsoortig assortiment voeren, doch dat het van het bestaan van warenhuizen en bazars in de steden geen weet schijnt te hebben.

Men ziet hoe de ontworpen regeling de continuïteit van grote ondernemingen in gevaar brengt. Zij zet daarmede de klok eeuwen terug en maakt de voordelen ongedaan, die wij, dank zij de ontwikkeling van de onpersoonlijke ondernemingsvormen, in onze samenleving reeds lang als vanzelfsprekend en onmisbaar beschouwen.

Daarnaast heeft zij de strekking, de bedrijfsuitoefening

⁴⁾ *Inrichting* is volgens art. 1 Voorontwerp: Iedere besloten ruimte, waarin een kleinhandelsbedrijf enz. ten aanzien van het publiek pleegt te worden uitgeoefend. Een definitie, die zelfs voor de middelgrote middenstandswinkel te beperkt is, wanneer deze, gelijk meermaals voorkomt, over twee naast of tegenover elkaar gelegen percelen is verdeeld.

⁵⁾ Art. 23 Voorontwerp: Aan hen, die op het tijdstip van invoering van een Vestigingsbesluit beheerder zijn, wordt in het algemeen een vergunning gegeven. Wanneer zij echter ophouden beheerder te zijn, moet de opvolger aan de wettelijke eisen voldoen.

der verder ontwikkelde bedrijven duurder te maken dan nodig is, omdat deze bedrijven gedwongen worden, leidend personeel in dienst te houden met diploma's, die het in de uitoefening van zijn functie in het geheel niet nodig heeft. Het belang der consumenten wordt hierdoor geschaad:

„In de huidige economische omstandigheden speelt het vraagstuk van een verantwoorde distributie van goederen een grote rol. De consument heeft er recht op, dat de dienstverlening in dit opzicht zo efficiënt mogelijk wordt verzorgd, zodat onnodige kosten worden gespaard en in de prijzen slechts beloning voor werkelijk reële prestaties voorkomt”⁶⁾.

Deze stelling, waaraan onlangs een argument ontleend werd vóór de toepassing van vestigingseisen op het middenstandsbedrijf, levert, waar het grotere bedrijven betreft, een argument *daartegen*.

Men kan hieruit slechts de gevolgtrekking maken, dat een Vestigingswet niet van toepassing behoort te zijn op bedrijven, waarin het beginsel der functionele arbeidsverdeling enigermate is doorgevoerd, óók niet in de detailhandel. Voor toepassing op deze bedrijven bestaat ook geen reden, immers het betreft hier steeds grotere ondernemingen, waar het vennootschapsrecht wel een zeker toezicht op de leiding waarborgt en die trouwens niet zouden kunnen bestaan, indien de leiding niet in staat was, een behoorlijk beheer te voeren. Dit wordt trouwens in de Memorie van Toelichting, bij het Voorontwerp gevoegd, zelf erkend: „Voor het werkelijk grote bedrijf heeft het stellen van eisen van handelskennis en vakbekwaamheid geen zin”⁷⁾. Mocht men omwille van de gelijkheid niettemin een wet wensen, die gelijkelijk geldt voor groot- en kleinbedrijf, dan is het noodzakelijk, het huidige Voorontwerp als volstrekt ondeugdelijk (en dit om meer dan één reden)⁸⁾ terzijde te stellen en een nieuwe regeling te ontwerpen. Zulk een regeling zou in beginsel slechts eisen moeten stellen aan de leiding van *ondernemingen*, daar het immers slechts de leiding der ondernemingen is, die waarborgen kan geven voor een behoorlijke bedrijfsuitoefening. Ten aanzien van *inrichtingen* zou slechts moeten worden onderzocht of zij werkelijk het orgaan zijn van een toegelaten onderneming. En eisen van handelskennis en vakbekwaamheid zouden dan niet gesteld moeten worden aan de leiders der ondernemingen persoonlijk, maar aan de staf in zijn geheel, zodat de waarde van functionele taakverdeling erkend wordt.

Het is te hopen, dat de Regering er niet voor zal terugschrikken, alsnog terug te keren op de dwalingen van haar voorgangster. Een regeling als door ons geschetst zou wellicht bij de uitvoering wat meer zorg en moeite vereisen dan de thans aanhangige (die al te zeer op het gemak der uitvoerende en controlerende instanties schijnt te zijn ingesteld). Maar wordt bij de economische wetgeving van de laatste tijd niet al te zeer vergeten wat onze voorvaderen eens de koning van Spanje voorhielden: „dat d'Onfersaten niet en sijn van Gode geschapen tot behoeft van den Prince... maar den Prince om de Ondersaten wille, sonder dewelcke hij egheen Prince en is” — waarin men, naar de eis des tijds, voor *Prince* substituere *ambtenaar*?

Amsterdam.

Mr O. LEYENDEKKERS.

⁶⁾ Aldus Drs H. L. Jansen in een toespraak op de „Vakopleidingsdag” te Utrecht, 25 April 1951.

⁷⁾ Om niet het verwijt te riskeren, dat wij dit citaat uit zijn verband rukken vermelden wij ook wat de M. v. T. hierop laat volgen: dat van de regeling niet de minste belemmering van het economisch leven is te verwachten, omdat een verzoek tot vaststelling van de vestigingseisen toch moet uitgaan van de bedrijfsgenoten zelf. Doch deze stelling is kennelijk een sofisme. De bedrijfsgenoten vormen nl. geen eenheid, en een regeling, die op verzoek van een deel der ondernemers wordt ingevoerd, kan andere bedrijfsgenoten voor ernstige moeilijkheden plaatsen.

⁸⁾ Een ander zeer zwak punt van het Voorontwerp is bijv. het laten vallen van de eis van credietwaardigheid.

Sociale lasten

Het behoeft weinig betoog, dat handhaven resp. opvoeren van de werkgelegenheid hier te lande voor een overwegend deel afhankelijk is van de mate, waarin export kan plaatshebben resp. worden uitgebreid. Het is evenmin voor tegenspraak vatbaar, dat voor het handhaven en vooral voor het vergroten van onze export een sterk accent ligt op de prijzen, waarvoor wij onze producten kunnen aanbieden. Voor het vergroten van onze buitenlandse afzet en voor het verdedigen van ons bestaand afzetgebied moeten wij kunnen „werken” met prijzen, die een zo groot mogelijk aanpassingsvermogen bezitten.

De werkgelegenheid in ons land staat derhalve in een rechtstreeks verband tot de mate van souplesse, welke onze exportprijzen blijken te bevatten. Ik vrees, dat wij bezig zijn tegen deze belangrijke praemisse te zondigen door het toepassen van het thans in zwang zijnde stelsel van berekenen der sociale lasten.

De veel vernomen klacht over de hoogte der sociale lasten gaat principieel niet op, wanneer men inziet, dat ons loonstelsel andere kenmerken gaat vertonen. Voorheen kon het loon naar prestatie *geacht worden* overeen te stemmen met het loon naar behoefte. Thans is dit niet meer zo. Enerzijds is dit een gevolg van stijging van de waardering van de behoeftefactor in vergelijking tot het voor loon beschikbaar deel van de opbrengst van het product, anderzijds is het door het slechter worden van onze economische positie niet meer mogelijk een zo ruime opbrengst voor onze producten te verkrijgen, dat daaruit een flink praestatieloon kan worden betaald. Toeslagen in allerlei vorm zijn daardoor noodzakelijk; deze toeslagen moeten worden opgebracht uit het heffen van een — soms op lange termijnen geprojecteerde — omslag over de gehele productie, zodat op de knellende punten soulaas kan worden gebracht.

De wijze, waarop deze omslag wordt geheven, is echter stellig voor discussie vatbaar. Zij wordt nl. door herleiding tot een percentage van het praestatieloon¹⁾ gevonden, zodat al dadelijk de vraag rijst, of hiermede niet aan de ene kant wordt ingehaald wat aan de andere kant als onverwezenlijkbaar wordt verworpen. Immers: men moet met toeslagen werken omdat het volle praestatieloon niet meer te bedingen valt, doch dat doet men dan door het huidige magere praestatieloon met zeer aanzienlijke percentages verzaard in de kostprijsberekening op te nemen. Deze percentages zijn volgens een door het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond in Juli 1949 gegeven overzicht te stellen op in doorsnee 47,72 pCt voor het gehele bedrijfsleven, waarvan 39,04 pCt ten laste van de werkgevers komt²⁾.

Historisch is deze tegenstrijdigheid verklaarbaar; wij moeten nu echter, onder de sterke druk der huidige omstandigheden, naar een herziening van dit stelsel streven.

In het algemeen is in de afgelopen jaren een verstoring opgetreden van het evenwicht in de toerekening van kosten, te verdelen in de groepen; onlosmakelijk aan de productie inhaerente kosten en uit de winst te bestrijden kosten. De verzwaring van de fiscale druk heeft dit verschijnsel in de hand gewerkt. Ten aanzien van het gebruik van auto's voor zakelijke privé-doeleinden poogt men hierin nu fiscaal weer lijn te brengen; er zijn echter nog meer voorbeelden te geven van voor heroriëntering in aan-

merking te brengen kosten, terwijl deze herziening natuurlijk niet beperkt moet blijven tot het louter fiscale terrein.

Ik meen intussen, dat het hier ten aanzien van de sociale lasten gestelde probleem langs dezelfde weg tot een oplossing kan komen. Men dient zich af te vragen, of de bestanddelen, welke onder de verzamelnaam sociale lasten worden begrepen, stuk voor stuk thuis behoren in de sector der inhaerente productiekosten, dan wel in die der winst. Zodra van winst sprake is zou de methode van procentuele verhoging van het praestatieloon moeten worden verlaten om plaats te maken voor financiering uit de winst, resp. winstbelastingen.

Ten aanzien van de sociale lasten in de engere zin, die der sociale verzekeringen, dient bij het toepassen dezer methode onderscheid te worden gemaakt tussen de kosten van verzekering, welke direct binnen de sfeer van de betrokken onderneming vallen en die, waarbij meer algemene volksbelangen op het spel staan.

Men heeft vaak gesproken van het bedrijfseigen karakter der sociale verzekeringen, doch bij nader onderzoek blijkt, dat niet alle vormen van uitkeringen, welke tot de sociale verzekering worden gerekend, een zelfde mate van inhaerentie vertonen met het uitoefenen van een bedrijf in een onderneming. Men denke hier aan het in de werkloosheidswet gemaakte onderscheid tussen de perioden van wachtgeld en werkloosheidsuitkering. Dit onderscheid hoop ik elders nader uit te werken; het zou op deze plaats te ver voeren daarop in te gaan.

Ik wijs voorts op de in Engeland in dit verband gevolgde financieringsmethode. Ofschoon wellicht andere motieven aan de invoering van het Engelse systeem ten grondslag lagen is de positie nu in elk geval deze, dat de kinderbijslag in Engeland wordt gefinancierd uit de winstbelastingen. Dit betekent, dat in Engeland de marge voor prijs-onderhandelingen 6 pCt groter is dan in Nederland, voor zover praestatieloon in de kostprijs van het betrokken product is begrepen. De premie ingevolge de Kinderbijslagwet bedraagt in Nederland immers 6 pCt van het praestatieloon. Ongetwijfeld betekent deze iets ruimere mogelijkheid van manoeuvreren een belangrijke steun in de Engelse exportpositie.

De vraag kan gesteld worden, of deze methode er toe kan leiden, dat de opbrengst der winstbelastingen te sterk in beslag wordt genomen voor deze sociale doeleinden. Uiteraard zal bijv. met het wegvallen van de bijzondere premieheffing uit de Kinderbijslagwet een evenredige verhoging van de winstbelastingen gepaard moeten gaan, terwijl een afzonderlijke administratie van deze belastingopbrengsten op haar plaats zou zijn. Zou overigens de buitenlandse markt voor ons nog schraller worden, dan zal de exporterende onderneming trachten de winst op peil te houden door meer lasten op de binnenlandse markt af te wentelen. In beginsel zouden dan de kosten van voor het gehele volk geldende sociale voorzieningen door deze laatste worden gedragen, wat stellig niet a priori als onbillijk moet worden gezien. Het buitenland zou ons dan aan de werkgelegenheid helpen, het binnenland bepaalt de hoogte van het beschikbaar sociaal loon. Doch eerder is te verwachten, dat de iets gemakkelijker calculatie de export dusdanig zal stimuleren, dat over het geheel genomen de „earning capacity” van ons bedrijfsleven meer toe dan af zal nemen. Ook moet niet worden onderschat de werking van een herziening, met het toedelen van de productiekosten als inzet. Deze zal in het algemeen de belangstelling voor juiste offerten verscherpen.

¹⁾ Ter vereenvoudiging van het betoog wordt hier geen rekening gehouden met de zgn. wettelijke loongrenzen, welke het voor premieheffing in aanmerking komend loon aan maxima binden. Aan het principe doet dit niet af.

²⁾ Voor de berekening zij verwezen naar Mededelingen van het C.S.W.V. 4e jg. no 13).

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De markt-disconto's bleven de afgelopen week practisch onveranderd. Augustuspapier noteerde $1\frac{3}{16}$ - $\frac{5}{16}$ pCt, September $1\frac{5}{16}$ - $\frac{3}{8}$ pCt, October-Januari 1952 $1\frac{3}{8}$ pCt. Op 4 Juli werd de callgeldnotering voor het door de banken aan de discontohandelaren verstrekte call teruggebracht van 1 tot $\frac{3}{4}$ pCt, nadat de Agent van het Ministerie van Financiën de rente op door hem opgenomen callgeld eveneens tot $\frac{3}{4}$ pCt had verminderd.

Uit de zojuist gepubliceerde gecombineerde balanscijfers van 39 handelsbanken blijkt, dat deze per 31 Mei in totaal f 125 mln callgeld hadden uitstaan, tegenover f 74 mln op 31 December 1950. Per 31 Mei bedroeg het door het Rijk opgenomen callgeld f 29 mln (op 31 Dec. 1950 nihil; op 30 Juni 1951 f 53 mln). Neemt men voorts in aanmerking, dat er ca 20 discontohandelaren zijn, dan volgt hieruit wel, dat in de huidige constellatie het Rijk op de callmarkt een sterke positie inneemt en zo het wil een overwiegende invloed op de hoogte van de call-rente kan uitoefenen.

Dat het Rijk bij gebrek aan liquide middelen wegens grote betalingen niet gedwongen is een beroep op de geldmarkt te doen, bleek gedurende de afgelopen week wederom uit de weekstaat van De Nederlandsche Bank. Volgens deze had de circulatiebank nl. f 235 mln schatkistpapier in disconto genomen. Hoewel niet te beoordelen valt, of het hier eventueel bijzondere transacties betreft, vraagt men zich toch af, of het bij dergelijke omvangrijke bedragen nog wel gaat om schuldverplaatsing (onderbrenging van bestaande staatsschuld, die eerst door andere instellingen werd gefinancierd, bij De Nederlandsche Bank), dan wel dat hier toch rechtstreekse geldcreatie zou plaatsvinden.

De kapitaalmarkt.

Bij de handel in claims Philips, op welke emissie de inschrijving op 5 Juli plaatsvond, bleek gedurende de verslagweek het aanbod zonder verdere koersdaling te kunnen worden opgenomen. Ook voor de overige fondsen verdween de verkoopdruk en dientengevolge vertoonde het koersniveau, blijkens onderstaande indexcijfers, een herstel over de gehele linie.

De vraag is thans, in welke mate de inschrijvers vóór de stortingsdag — 16 Juli — nog geld zullen moeten maken ter betaling van het inschrijfbetrag, resp. hoe groot het aantal is dergenen, die, in de hoop op koerswinst, inschreven zonder geld of realiseerbare waarden te bezitten met het doel vóór de stortingsdag de nieuwe aandelen te verkopen.

Op de staatsfondsenmarkt kwamen per 2 Juli de $2\frac{3}{4}$ pCt belastingcertificaten in notering, waarop de inschrijving à pari open stond van 1 Februari t/m 30 Juni 1951. Bij een aangeboden bedrag van f 200 mln werd hierop voor f 170 mln ingeschreven. De koers stelde zich op 99 pCt. In verband met de mogelijkheid deze stukken van 1 Januari 1952 af à pari voor belastingbetaling (inkomsten-, vermogens- en vennootschapsbelasting) te doen dienen, is het ontstaan van een hoog disagio niet waarschijnlijk.

Aand. indexcijfers.	29 Juni	6 Juli
	1951	1951
Algemeen	141,1	145,5
Industrie	201,8	208,3
Scheepvaart	158,6	161,7
Banken	113,4	119,0
Indon. aandelen	47,4	49,0

Aandelen.	29 Juni	6 Juli
	1951	1951
A.K.U.	164 $\frac{3}{4}$	172
Philips	154	152 ex div.
Unilever	242 $\frac{1}{2}$	246 $\frac{1}{4}$
H.A.L.	164 $\frac{3}{4}$	163 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	107 $\frac{1}{2}$	110
H.V.A.	112 $\frac{1}{2}$	115 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	284 $\frac{3}{4}$	279 ex div.

Staatsobligaties.

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	73	72 $\frac{1}{4}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	89 $\frac{1}{2}$	88 $\frac{7}{8}$
3 pCt Invest. certif.	89 $\frac{11}{16}$	90 $\frac{7}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	95 $\frac{7}{8}$	95 $\frac{3}{16}$
3 pCt Dollarlening	98 $\frac{1}{8}$	98

J. C. B.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 9 Juli 1951.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f 260.700.000,— ¹⁾ Bijbank " — Agentschappen " 1.386.976,53	f 262.086.976,53 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948) ..	"	253.143.500,—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.500.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	{ Hoofdbank f 162.124.118,24 ²⁾ Bijbank " 2.871.023,44 Agentschappen " 32.275.113,25	f 197.270.254,93
Op effecten enz.	f 195.887.434,39 ²⁾	
Op goederen en celen	" 1.382.820,54	197.270.254,93 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948) ..	"	—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	"	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.176.759.149,65	
Zilveren munt enz.	" 17.064.680,70	1.193.823.830,35
Vorderingen en geldswaardige papieren luidende in buitenlandse geldsoorten	"	776.860.671,26
Buitenlandse betaalmiddelen	"	2.934.750,76
Vorderingen in guldens voortvloeiende uit betalingsaccorden	"	264.670.845,63
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	"	145.423.410,66
Gebouwen en inventaris	"	1.000.000,—
Diverse rekeningen	"	215.662.291,01
		f 6.312.876.531,13
Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	"	20.000.000,—
Bijzondere reserves	"	79.506.000,74
Pensioenfonds	"	26.407.181,02
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	"	1.482.519,42
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	"	48.565.190,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	"	2.749.325.535,—
Bankassigaties in omloop	"	56.611,62
Rekening courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f	1.449.714,43
's Rijks Schatkist, bijzondere rekening	"	1.547.690.195,70
Saldo's van banken in Nederland	"	45.965.196,65
Saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden	"	425.291.131,51
Anderen saldo's van niet-ingezetenen	"	111.230.868,71
Anderen saldo's	"	219.011.892,76
		f 2.350.638.999,76
Saldo's luidende in buitenlandse geldsoorten	"	693.375.823,64
Diverse rekeningen	"	323.518.669,93
		f 6.312.876.531,13
Totaal aan Nederlands schatkistpapier, waarin gulden-saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden zijn belegd	"	93.800.000,—

¹⁾ Waarvan schatkistpapier, rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .. 260.000.000,—
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no 99) .. 28.988.575,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .. 137.385.068,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luide in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
4 Juni '51	1.193.719	780.755	1.361	210.977	184.846
11 Juni '51	1.193.923	808.067	1.653	209.437	174.577
18 Juni '51	1.193.661	738.680	2.215	215.888	171.355
25 Juni '51	1.193.583	794.777	1.759	255.831	171.920
2 Juli '51	1.193.708	794.044	2.835	254.139	200.801
9 Juli '51	1.193.824	776.861	2.935	264.671	197.270

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Anderen saldi van niet-ingesetenen
4 Juni '51	2.749.749	2.189.373	3.928	1.469.588	401.628	109.801
11 Juni '51	2.697.656	2.243.253	4.669	1.507.907	413.403	111.145
18 Juni '51	2.675.485	2.127.274	—	1.548.690	275.684	113.291
25 Juni '51	2.692.688	2.193.123	—	1.548.690	318.331	113.211
2 Juli '51	2.787.885	2.326.164	—	1.548.690	382.331	112.917
9 Juli '51	2.749.326	2.350.639	1.450	1.547.690	425.291	111.231

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfondsvolutoirekening	Discontos en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	542.245	348.235	255.201
6 Juni '51	1.059.204	289.559	549.898	426.242	1.833.346
13 Juni '51	1.059.204	309.297	548.822	461.407	1.734.422
20 Juni '51	1.059.204	317.934	539.771	485.245	1.645.350
27 Juni '51	1.059.204	303.509	536.171	514.307	1.666.497

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfondsvolutoire rekening	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	268.697	—	—	895.911
6 Juni '51	2.773.363	222.930	—	—	946.867
13 Juni '51	2.799.615	228.311	—	—	907.553
20 Juni '51	2.816.694	233.247	—	—	834.420
27 Juni '51	2.808.859	228.164	—	—	880.121

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947	f 646.830.979
Muntbiljettencirculatie per 6 Juni 1951	f 358.503.408,50
Muntbiljettencirculatie per 13 Juni 1951	f 358.198.602
Muntbiljettencirculatie per 20 Juni 1951	f 357.271.610,50
Muntbiljettencirculatie per 27 Juni 1951	f 354.303.118

PRODUCTIE AAN NIEUWE VERZEKERINGEN VAN 57 LEVENS-VERZEKERINGMAATSCHAPPIJEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen guldens)

Periode	Kapitaalverzekering	Renteverzekering	Volksverzekering	Totaal
Totaal 1947	626,5	733,6	206,4	1.566,5
Totaal 1948	689,5	921,5	210,4	1.821,4
Totaal 1949	655,9	928,1	197,7	1.781,7
1950 December	87,3	109,6 ²⁾	15,7	212,6
1951 Januari	54,5	62,3 ³⁾	16,7	133,5
Februari	66,3	73,8 ³⁾	18,5	158,6
Maart	66,3	87,3 ³⁾	18,3	171,9
April	69,4	97,4 ³⁾	20,1	186,9
Mei	56,5	89,8 ³⁾	16,9	163,2

¹⁾ Bron: C.B.S.²⁾ Gekapitaliseerd door vermenigvuldiging met 10; inclusief opvoedingsrente.NLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen guldens)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Tot. '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	—380,1
Tot. '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	—40,7
Tot. '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	—113,9
Tot. '49	288,3	401,2	689,5	322,7	359,5	682,2	+ 7,3
Tot. '50	285,1	418,0	703,1	389,2	428,9	818,1	—115,0
Jan. '51	24,5	41,0	65,5	35,1	43,1	78,2	—12,7
Febr. '51	22,8	38,3	61,1	42,4	46,4	88,8	—27,7
Mrt '51	19,3	30,3	49,6	46,7	46,7	93,4	—43,8
Apr. '51	16,9	28,8	45,7	35,2	40,2	75,4	—29,7
Mei '51	22,4	36,2 ²⁾	58,6	30,7	39,5 ²⁾	70,2	—11,6

¹⁾ Bron: Statistisch Bulletin C.B.S.²⁾ Voorlopige gegevens.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

Hulpmiddelen der administratieve techniek, door A. Meeuwis. Een beknopte behandeling van kantoormachines en andere administratieve hulpmiddelen. Ten dienste van het bedrijfsleven en van studerende. G. Delwel, Den Haag 1951, 142 blz., ing. f 7,50.

De geschiedenis van onze tijd. 1914-1945. Onder redactie van Prof. Dr C. D. J. Brandt en Prof. Dr F. L. Ganshof, met medewerking van Ch. H. van Aken, Prof. Dr C. D. J. Brandt, Prof. Dr J. van Houtte en Prof. Dr J. Presser. W. de Haan, Utrecht 1951, 350 blz., geb. f 15.

Het element der onzekerheid in de bedrijfseconomische problematiek, door Dr A. J. Diepenhorst. Proefschrift, Groningen. Noordholl. Uitg. Mij, Amsterdam 1951, 147 blz. met 13 diagrammen, ca. f 7,50.

Enige grondslagen voor de financiering der onderneming, deel II: De dekking en de prijs van het krediet, door Prof. Dr N. J. Polak. Een viertal hoofdstukken, dat het begin vormde van een omvangrijker studie, die helaas niet voltooid kon worden. Deze hoofdstukken, die een afgerond geheel zijn, bevatten de principiële grondslag voor de oplossing van de problemen, welke samenhangen met de prijs en de dekking van het krediet. F. Bohn, Haarlem 1951, 92 blz., ing. f 4,50.

Does Canada need more people? door M. T. Timlin, Oxford Univ. Press 1951, 114 blz., f 10,05.

The research report, a guide for the beginner, door E. Johnson. Ronald Press Comp. New-York 1951, 136 blz., geb. f 8,30.

Economic progress and problems of Western Europe, 3rd report of the O.E.E.C. 1951, 158 blz., ingen. f 5,70.

European economic cooperation, a survey prepared by the Organisation for European Economic Cooperation, Mei 1951, 43 blz., f 1,40.

An introduction to economic analyses, door J. K. Eastham. English Universities Press, Londen 1950, 387 blz., geb. f 10,05.

Theory in marketing: selected essays prepared under the sponsorship of the American Marketing Organisation, edited by Ph. D. Reavis Cox and Wroe Alderson. R. D. Irwin, Chicago, 333 blz., geb. f 30,25.

The American way of life, door Harry Elmer Barnes en Oreen Ruedi. An analysis of America's social problems, Prentice Hall New-York, 2e druk 1950. 911 blz., geb. f 28,90.

War and civilisation, door A. J. Toynbee. Selected by A. V. Towler from „A study of History”. Issued under the auspices of the Royal Institute of International Affairs. Oxford University Press, Londen 1951, 165 blz., geb. f 7,05.

Individual initiative in business, door G. H. Allen. Oxford Univ. Press 1951, 256 blz., f 14,40.

The American mind, door Henry Steel Commager. An interpretation of American thought and character since the 1880's, Yale Univ. Press, New Haven 1950. 467 blz., geb. f 22,75.

Shares of the upper income groups in income and savings, door S. Kuznets. National Bureau of Economic Research, 1951, 68 blz., f 4,75.

Fundamentals of government accounting, door L. Morey en R. P. Hackett. Explains the principles of governmental accounting and shows how they are applied in actual practice - with special emphasis on the features which distinguish it from accounting for private business. Wiley, New-York, 2e druk 1951. 518 blz., geb. f 25.

An introduction to the theory of statistics, door G. N. Yule en M. G. Kendall, 14e druk, herzien en uitgebreid. Ch. Griffin, Londen 1950. 701 blz., f 21,75.

Monopoly and free enterprise, with the report and recommendations of the Committee on Cartels and Monopoly, door G. W. Stocking en M. W. Watkins, Twentieth Century 1951. 611 blz., f 18,20.

Economics of employment, door A. P. Lerner. Economic Handbook Series. MacGrawhill 1951, 397 blz., f 21,75.

Corporation, trust and company, door C. A. Cooke. Manchester University Press 1951, 206 blz., f 10,05.

Monetary theory and public policy, door K. K. Kurihara. Allen & Unwin 1951, f 12,80.

This war business, door A. G. Enock. A detailed description of the devastating losses in terms of materials and human life of modern war. The author shows how the production of war weapons has become the greatest of all industries and supports his statements with official statistics gathered from alle parts of the world. Bodley Head, 1951, 276 blz., f 12,85.

World resources and industries, door E. W. Zimmermann. A functional appraisal of the availability of agricultural and industrial materials. Harper, New-York 1951, Rev. ed., 848 blz., f 32,55.

The development of american industries, door J. G. Glover and W. B. Cornell. An authoritative description of 41 major American industries: history, growth, geographic location, raw materials used etc. Prentice Hall, 1951, Reprint, 1.168 blz., f 34,75.

European Recovery Program. Second report of the O.E.E.C., Parijs 1950, f 4.

Economic survey of Europe in 1949, United Nations, Genève 1950, f 12,60.

How to plan pensions. A guide book for business and industry, door C. W. Boyce and others. New York 1950, 495 blz., f 22,75.

The economic problem in peace and war, door Ch. Lionel Robbins. Macmillan, New-York 1951, Reprint, 92 blz., f 5,95.

Confrontation des théories de la sous - consommation et de la surcapitalisation au cours du cycle économique, door G. M. Probst. Librairie du Recueil Sirey, Paris. 150 blz., f 5,70.

Organisation Européenne de Coopération Economique, door H. T. Adam, 1951, 296 blz., f 10,35.

Welthandel von Morgen: Studien zur Welthandel-Charter, door H. Gross. Droste, Dusseldorf 1951, f 13,95.

Der Schuman-Plan, Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl. Textausgabe des Vertrages sowie des Abkommens über die Uebergangsbestimmungen und der Zusatzprotokolle. Zusammengestellt und erläutert von Dr U. Sahn. Duitse en Franse tekst. Kommentator G.M.B.H., Frankfurt am Main 1951, 271 blz., ingen. f 5,40.

Selbstgestaltung der Wirtschaft, door F. Wilken. Novalis, Freiburg, 265 blz., f 8,80.

Die Grundlagen der Wirtschaftswissenschaft, door Oskar Klug. Verlag für Sozialwissenschaften, Berlin 1950, 307 blz., f 15,80.

Unternehmensgewinn und Arbeitslohn, door E. Carell. Richard Pflaum Verlag, München 1950, 174 blz., f 21,25.

DE WESTER BOEKHANDEL

Algemene Binnen- en Buitenlandse Boekhandel

Nieuwe Binneueweg 331
Telefoon 32076

ROTTERDAM
Postgiro 18961

GESPECIALISEERD OP ECONOMISCH BIED

Binnenkort verschijnt:

De economische betekenis van de belastingen

door Prof. Dr M. J. H. Smeets
Hoogleraar te Tilburg

Inhoud:

- I De budgetaire achtergrond van de belastingen
- II Indelingen van de belastingen
- III Enige economische gevolgen van de heffing en de besteding van de belastingen.
- IV De overdracht van de belastingen.
- V De regulerende functie van de belastingen.

Prijs alleen ingenaaid f 5,25

Uitgave:

L. J. VEEN - AMSTERDAM

Maak voor Uw bestelling gebruik van de U reeds toegezonden bestelkaarten.

Bij voldoende deelneming van Nederlandse belanghebbenden in de textiel- en in de voedingsmiddelenbranchs zal het CIHAN in samenwerking met de Ned. Kamer van Koophandel voor Duitsland binnenkort een gezamenlijke inzending verzorgen naar twee Duitse vakbeurzen.

ANUGA, KEULEN: 6 t/m. 14 Oct. '51

Allgemeine Nahrungs- und Genussmittel Ausstellung
(heropening na 14 jaar onderbreking)

Internationaal centrum van de voedingsmiddelenbranche
Geëxposeerd kunnen worden:

- alle voedings- en genotmiddelen (ook snijbloemen, bloempotten en tabaksartikelen)
- winkelinrichtingen (b.v. weegschalen, snijmachines, decoratie- en propagandamateriaal), bureau-inrichtingen e.d. en voorts
- machine-installaties en benodigdheden op elk gebied der voedings- en genotmiddelenindustrie e.a. (b.v. vulmachines, verpakkingsmachines, koelinstallaties, transportmiddelen, chemisch-technische producten e.z.)

KOELNER TEXTILFACHMESSE:

9, 10 en 11 September 1951

- Voor beide vakbeurzen huurt het CIHAN expositieruimte, zorgt voor ontwerp, opbouw en inrichting van de stands, regelt het transport v.v. van expositiegoederen en brengt de nodige in- en uitvoormaliteiten in orde. Ter plaatse algemene service.
- Kosten in Nederlandse guldens betaalbaar.
- Jaarbeurscontingenten aangevraagd.
- Aanmelding zo spoedig mogelijk.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700)

Afdeling Buitenlandse Jaarbeurzen. Kantoor 9-17 uur.

CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V.D. BUITENLANDSE HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64-66

vacatures

DE BOND VAN COÖPERATIEVE ZUIVELVERKOOPVERENIGINGEN

roept sollicitanten op voor de functie van

SECRETARIS

Candidaten dienen bij voorkeur een Universitaire of Hogeschoolopleiding te hebben gevolgd.

Indiensttreding 1 October 1951.

Schriftelijke sollicitaties zo spoedig mogelijk te richten aan het secretariaat, Willemstraat 30, 's-Gravenhage.

DE ELECTRICITEITMAATSCHAPPIJ ANIEM,
N.V. zoekt een

GOEDE KRACHT

voor hogere administratieve functies in Indonesië. Vereisten: eindexamen H.B.S.-5, S.P.D. en ruime ervaring. Leeftijd tot 35 jaar. Uitvoerige sollicitaties te richten aan de directie, Keizersgracht 369, Amsterdam.

POST VACANCIES IN UNITED NATIONS

The United Nations Economic Commission for Europe in Geneva, Switzerland, is seeking

qualified applicants for certain senior posts in the Research and Planning Division.

Candidates should possess the highest academic qualifications in applied economics and economic theory, especially in the field of international trade and payments, as well as considerable experience in economic research and analysis. Candidates must be able to give satisfactory evidence of ability to produce finished drafts in a form suitable for publication, to organise and supervise the work of a small professional staff, and to participate effectively in planning the lines of research of the Division. Qualifications must include excellent knowledge of English or French and ability to prepare acceptable drafts in one or the other of these languages; knowledge of other European languages desirable. Applicants should be nationals of member countries of the United Nations.

Letters of applications should be addressed to:

Personnel Officer
United Nations
Palais des Nations
Geneva, Switzerland.

HET LANDBOUW ECONOMISCH INSTITUUT vraagt een

DRS ECONOMIE

voor de afd. Kostprijs- en rentabiliteits onderzoek. Vereist: Bedrijfsecon.- en boekhoudk. ervaring; enige kennis van de praktijk v. h. landbouwbedrijf. Max. v. d. salarisschaal f 700.— p. m. (incl. de laatste salarisverhoging).

Br. naar van Stolkweg 29, Den Haag (Schev.).

beschikbare krachten

INTERN. ERV. HANDELSJURIST

zelfstandig gevestigd, stelt zich beschikbaar voor opdrachten in het buitenland. Br. onder no. ESB 28-7, Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

diversen

Door zeer bijzondere omstandigheden aangeboden een fabrieks-nieuwe

Fiat Cabriolet, model 1400

met volle garantie, bouwjaar 1951, met radio, enz., enz. Wolsink, Keppelseweg 80-82, Doetinchem. Tel. 940.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie,
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.